

Briselē, 2025. gada 30. janvārī
(OR. en)

5785/25

COMPET 50	ENER 18
MI 57	ENV 51
IND 27	ESPACE 6
CLIMA 21	FIN 119
COH 1	PHARM 11
DRS 5	POLCOM 11
ECOFIN 105	RECH 30
EDUC 21	SOC 43
EF 21	TELECOM 23
EMPL 32	TRANS 17

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs: Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore *Martine DEPREZ*

Saņemšanas datums: 2025. gada 29. janvāris

Saņēmējs: Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre *Thérèse BLANCHET*

K-jas dok. Nr.: COM(2025) 30 final

Temats: KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI,
EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN
REĢIONU KOMITEJAI
ES Konkurētspējas kompass

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2025) 30 final.

Pielikumā: COM(2025) 30 final

Briselē, 29.1.2025.
COM(2025) 30 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS
EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO
LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

ES Konkurētspējas kompass

ES Konkurētspējas kompass

Eiropai ir krietns ekonomiskais potenciāls, bet tai ir nekavējoties jārikojas, lai atgūtu konkurētspēju un nodrošinātu uzplauksmi. Eiropas Savienībai ir visas iespējas uzņemties vadošo lomu nākotnes globālajā ekonomikā. Tajā mīt nepārspēti talanti un prasmīgs darbaspēks, ir uzkrājies liels privātais kapitāls, izveidojies kontinenta mēroga vienotais tirgus, stabila un paredzama tiesiskā vide, tiesiskums un unikāla sociālā tirgus ekonomika. Pēdējos gados Eiropa ir apliecinājusi ievērojamu spēju reaģēt uz virkni krīžu. Tā ir izturējusi pandēmiju un Krievijas enerģētiskās šantāžas izraisīto enerģētikas jomas satricinājumu. Tā ir panākusi redzamu progresu divējādās zaļās un digitālās pārkārtošanās procesā un ieviesusi jaunu politiku un jaunus finansēšanas instrumentus atveseļošanai atbalstam un ekonomiskās izaugsmes palielināšanai.

ES ir steidzami jānovērš iesīkstējušie šķēršļi un strukturālās nepilnības, kas to bremzē. Jau ilgāk nekā divdesmit gadu Eiropa lēnāka produktivitātes pieauguma dēļ atpaliek no citām lielajām ekonomikām. ES atpaliek no ASV progresīvo tehnoloģiju jomā, savukārt Ķīna to ir panākusi daudzās nozarēs un ir līdere noteiktās jaunās izaugsmes jomās. Pamatcēlonis ir inovācijas trūkums. Eiropa nespēj pārvērst savas idejas jaunās, realizējamās tehnoloģijās un neintegrē šīs tehnoloģijas savā rūpnieciskajā bāzē. Vienlaikus arī Eiropas iekšējās grūtības mazina tās uzņēmumu pretspāru. Tos nomāc augstās enerģijas cenas un liels regulatīvais slogs. Tie arī saskaras ar aizvien nevienlīdzīgākiem konkurences apstākļiem, ko raksturo rūpniecības subsīdiju izmantošana plašā mērogā ārvalstīs. Eiropa arī kļūst arvien atkarīgāka no stratēģiskiem izejresursiem un ļoti koncentrētām piegādes ķēdēm.

Lai aizsargātu ES kā ekonomikas lielvaras, investīciju galamērķa un ražošanas centra nākotni, ir steidzami vajadzīga apņēmīga Eiropas reakcija.

Uz spēles ir likta ne tikvien Eiropas ekonomiskā izaugsme, bet arī tās modeļa nākotne. Ja Eiropa nepalielinās produktivitāti, pastāv risks, ka tā ieslīgs zemas izaugsmes trajektorijā, ienākumi nodarbinātajiem būs zemāki, nelabvēlīgākā situācijā esošo iedzīvotāju labklājība kritīsies un visiem būs mazāk iespēju. Eiropa saskaras ar lielvaru sāncensību, konkurenci par tehnoloģisko pārkārtošanu un centieniem kontrolēt resursus. Šodienas pasaulē Eiropas konkurētspēja un tas, par ko Eiropa iestājas, nav nodalāmi.

Mūsu brīvība, drošība un autonomija vairāk nekā jebkad agrāk būs atkarīga no mūsu inovācijas spējas un spējas konkurēt un augt. Tie būs noteicošie faktori ES tehnoloģiskās un enerģētiskās pārkārtošanās finansēšanā. Tie nodrošinās, ka mūsu īpašais sociālais modelis saglabājas ilgtspējīgs. Un tie nodrošinās Eiropai resursus, ar kuriem tai garantēt drošību un ieņemt globālu lomu ārlietās. Ir ļoti svarīgi radīt tādas apstākļus, kuros uzņēmumi varētu plaukt un ikvienam būtu vienlīdzīgas izredzes gūt panākumus. Konkurētspējas un produktivitātes palielināšana ies roku rokā ar iespēju nodrošināšanu cilvēkiem. Tīra ekonomika ir spēcīgs konkurētspējīgākas Eiropas virzītājspēks. ES ir jānodrošina noturīga uzplauksme un konkurētspēja, vienlaikus saglabājot savu unikālo sociālo tirgus ekonomiku, sekmīgi īstenojot divējādo pārkārtošanos un aizsargājot savu suverenitāti, ekonomisko drošību un globālo ietekmi. Kā brīdina Mario Dragi, ja Eiropa padodas pārvaldītai un pakāpeniskai ekonomikas lejupslīdei, tā ir nolemta "lēnai agonijai".

2024. gada februārī Eiropas uzņēmēju un arodbiedrību pārstāvji apstiprināja Antverpenes deklarāciju, kurā aicināts panākt tīras rūpniecības kursu. **Letas ziņojums**¹ brīdina, ka Eiropai ir pilnvērtīgāk jāizmanto savs vienotais tirgus, pretējā gadījumā tā zaudēs savu nozīmi pasaulē, kurā valda lielvaru konkurence. Deindustrializācijas risks un ekonomikas

¹ <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.

sarežģījumi bija starp galvenajām tēmām publiskajās debatēs visās dalībvalstīs pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Pamatojoties uz Eiropadomes Stratēģisko programmu, ES līderi pieņēma Budapeštas deklarāciju, kurā aicina īstenot Eiropas konkurētspējas kursu.

Pēc Komisijas priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas pieprasījuma sagatavotajā **Dragi ziņojumā**² ir sniegta nesaudzīga analīze par Eiropas sarežģīto situāciju. Ziņojumā brīdināts, ka uz daudziem faktoriem, kas līdz šim ir palīdzējuši izaugsmei, Eiropa vairs nevarēs paļauties: uz spēcīgu ārējo pieprasījumu, ko nosaka atvērta pasaules tirdzniecības sistēma, uz piekļuvi lētai un bagātīgai fosilajai enerģijai un uz “miera dividendēm” relatīvas ģeopolitiskās stabilitātes periodā, kas ļāva ES valstu valdībām tērēt citām prioritātēm. Eiropa zaudē izaugsmes dzinēj spēku tieši tad, kad tai ir vajadzīgas milzīgas investīcijas ekonomikas modernizēšanai, zaļās un digitālās pārkārtošanās finansēšanai un drošības garantēšanai. Dragi ziņojumā ir skaidri analizēta pašreizējā situācija un sniegti konkrēti ieteikumi, kā Eiropu ievirzīt citā trajektorijā. **Ir pienācis laiks rīkoties.**

Jaunajai Komisijai, pamatojoties uz priekšsēdētājas politikas pamatnostādņēm, ir vērienīgas politiskais mandāts kļūt par izaugsmes un investīciju Komisiju. Konkurētspēja ir šā mandāta vissvarīgākais aspekts. **Šis paziņojums ir iecerēts kā kompass, kas noteiks darba virzienus nākamajiem pieciem gadiem, un tajā ir uzskaitīti prioritārie pasākumi ekonomikas dinamikas atjaunošanai Eiropā.**

Jauns konkurētspējas modelis, kura pamatā ir uz inovāciju balstīta produktivitāte

Dragi ziņojums parāda, ka inovācijai ir jābūt Eiropas atjaunošanas priekšplānā un ka vienlaikus ir jānovērš citi izaugsmi kavējošie šķēršļi. Eiropas rūpniecības struktūra ir kļuvusi statiska – tajā dominē tradicionālās nozares, kas pētniecībai un inovācijai tērē mazāk nekā tehnoloģiju virzītas nozares ASV, un ir maz jaunuzņēmumu, kas ar jaunu revolucionāru tehnoloģiju palīdzību sasniegtu kritisko masu³. Tā kā paredzams, ka iedzīvotāju skaits Eiropā samazināsies, Eiropa nevar paļauties uz to, ka tālāko izaugsmi virzīs lielāks darbaspēka izlietojums. Tāpēc produktivitāte ir jāatjauno, maksimāli virzot inovācijas un ieguldot prasmēs, nevis ierobežojot algas.

Tajā pašā laikā Eiropai ir jārisina citas problēmas, kas var bremsēt konkurētspēju. Pārejai uz dekarbonizētu ekonomiku jābūt savietojamai ar konkurētspēju un tehnoloģiski neitrālai, savukārt pārejai uz tīrākiem enerģijas avotiem ir jāizraisa enerģijas izmaksu un cenu svārstību samazināšanās. ES regulējumam jābūt samērīgam. ES ir arī jāgarantē sava rūpnieciskā klātbūtne svarīgākajās tehnoloģiju nozarēs un jāsamazina tās drošībai un noturībai draudošie riski, ko rada atkarība, pretējā gadījumā ģeopolitiskā nenoteiktība aizēnos uzņēmumu perspektīvas un nomāks investīcijas.

Kompasa mērķis ir izkopt Eiropai piemītošās stiprās puses, izmantot tās resursus un likvidēt šķēršļus Eiropas un valstu līmenī.

Eiropai jābūt vietai, kur tiek izgudrotas, ražotas un tirgotas rītdienas tehnoloģijas, pakalpojumi un tīrie produkti, kamēr turpinām virzīties uz klimatneitralitāti. Tai jābūt tādai Eiropai, kas joprojām ir mājvieta progresīvām zinātnes un pētniecības inovācijām. Eiropai, kura notur un piesaista pasaules labākos talantus un nodrošina kvalitatīvas darbvietas visiem. Eiropai, kurā augšupēja konverģence starp reģioniem

² https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en.

³ Eiropas Komisija, 2025. gada ziņojums par vienoto tirgu un konkurētspēju. Tas ir iemesls aptuveni divām trešdaļām no IKP atšķirības starp ES un ASV, rēķinot uz vienu iedzīvotāju.

stiprina mūsu pozīciju pasaulē un mūsu vienotību. Eiropai, kas izceļas globālo investīciju galamērķu vidū un atalgo riska uzņemšanos un uzņēmējdarbības garu.

Konkurētspējas kompass

Konkurētspējas kompass noteic, ka konkurētspēja ir viens no ES rīcības pamatprincipiem.

Kompassam ir divi plaši mērķi. Pirmais mērķis ir apzināt, kādas izmaiņas ir vajadzīgas politikas virzienos, lai Eiropa pārslēgtos uz straujāku režīmu. Dažās jomās būs jāuzlabo pašreizējā politika, citās ir vajadzīgas krasas pārmaiņas, lai pielāgotos jaunajai realitātei. Otrais mērķis ir izstrādāt jaunus kopīgā darba veidus, lai palielinātu lēmumu pieņemšanas ātrumu un kvalitāti, vienkāršotu mūsu sistēmas un noteikumus un pārvarētu sadrumstalotību. Eiropa ar citiem kontinenta mēroga konkurentiem spēj sacensties tikai tad, ja ES un valstu politika ir saskaņota, tām ir vieni un tie paši mērķi un tās viena otru pastiprina. Tā kā daudzas nozīmīgas sviras, sākot ar nodokļiem un darba tirgiem un beidzot ar rūpniecības politiku, lielā mērā vai daļēji ir ES valstu valdību rokās, šis vispārējās stratēģijas svarīgs elements būs koordinētas valstu reformas un investīcijas.

Dragi ziņojumā ir noteikti **trīs pārmaiņu imperatīvi konkurētspējas veicināšanai**, un kompasā ir izklāstīta pieeja un atlasītas pamatdarbības, ar kurām turpmākajos gados šos imperatīvus izpildīt:

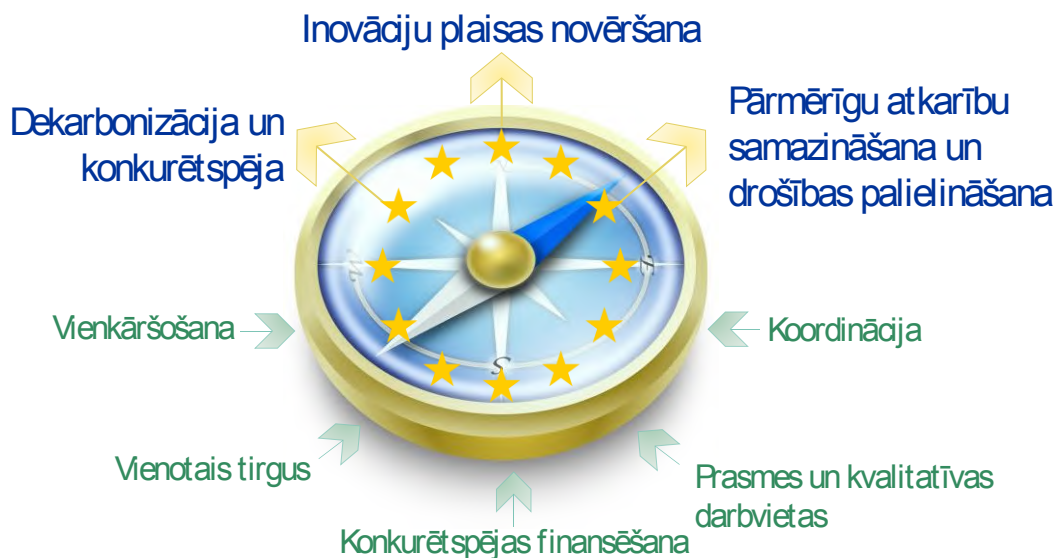
- inovācijas plaisas novēršana;
- kopīgs dekarbonizācijas un konkurētspējas ceļvedis;
- pārmērīgas atkarības mazināšana un drošības palielināšana.

Šos galvenos punktus papildina rīcība attiecībā uz **horizontālajiem veicinošajiem faktoriem**, kas nepieciešami konkurētspējas atbalstam visās nozarēs:

- normatīvās vides **vienkāršošana**, sloga mazināšana un ātruma un elastības sekmēšana;
- **vienotā tirgus** apjomradīto priekšrocību pilnīga izmantošana, likvidējot šķēršļus;
- **finansējums**, ko sniegs uzkrājumu un investīciju savienība un pārorientēts ES budžets;
- **prasmju un kvalitatīvu darbvietu** veicināšana, vienlaikus nodrošinot sociālo taisnīgumu;
- labāka **politikas koordinācija** ES un valstu līmenī.

Katra punkta beigās ir sniegts nepilns plānoto iniciatīvu saraksts ar laika norādēm.

Ilgspējīga uzplauksme un konkurētspēja

1. Trīs pārmaiņu imperatīvi konkurētspējas stiprināšanai

1.1. Inovācijas plaisas novēršana

Eiropas reģistrēto patentu skaits ir līdzīgs ASV un Ķīnas reģistrēto patentu skaitam. Tomēr tikai viena trešdaļa patentu, ko reģistrējušas ES universitātes⁴, tiek komerciāli izmantoti. Eiropas pētniekiem un uzņēmējiem ceļš no atklāšanas un patentēšanas līdz tirgum ir šķēršļu pilns.

ES ir jāatsāk labvēlīgi mijiedarbīgs inovācijas cikls. Dragi ziņojumā teikts, ka produktivitātes pieaugumu rada divu spēku apvienojums: revolucionāra inovācija, ko rada jauni, dinamiski jaunuzņēmumi, kuri izaicina tradicionālo pieeju, un efektivitātes ieguvums no šo inovāciju izmantošanas nobriedušajās tradicionālajās rūpniecības nozarēs. Ja šie divi spēki ir vāji – un Eiropā tā ir –, ekonomika iestrēgst nozarēs, kurās iespējas rasties radikālām inovācijām samazinās, un privātā sektora pētniecības un izstrādes izdevumi stagnē⁵. **Ja vēlamies, lai rūpniecības nākotni raksturotu princips “ražots Eiropā”, Eiropas Savienībai ir jāatdzīvina inovācijas cikls.**

Jaunu uzņēmumu rašanos un augšanu Eiropā pašlaik kavē tirgus sadrumstalotība, riska kapitāla ierobežojumi un nepietiekams atbalsts inovācijai. Eiropas jaunuzņēmumi saskaras ar grūtībām paplašināties vienotajā tirgū, un tā iemesls ir regulatīvie šķēršļi. Turklāt tiem salīdzinājumā ar ASV uzņēmumiem ir grūtāk piekļūt iespējkapitālam un citiem riska kapitāla veidiem: Eiropas Savienībā piesaistīto globālo

⁴ Eiropas Komisija, 2025. gada ziņojums par vienoto tirgu un konkurētspēju.

⁵ SVF, 2024. gads, “Regional Economic Outlook Note Europe: Europe's Declining Productivity Growth: Diagnoses and Remedies”, 2024. gada 13. novembris.

iespējkapitāla fondu īpatsvars ir tikai 5 % salīdzinājumā ar 52 % ASV un 40 % Ķīnā⁶. Šie divi faktori viens otru pastiprina: sliktākas ES jaunuzņēmumu izaugsmes izredzes un lielākas izmaksas neveiksmes gadījumā mazina to pievilcību investoru acīs. Tā rezultātā daudzi meklē finansējumu ASV un pārceļas turp, lai gūtu labumu no lielāka tirgus un klientu loka.

Īpaša ES jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu stratēģija novērsīs šķēršļus, kas kavē jaunu uzņēmumu rašanos un paplašināšanos. Ar šo stratēģiju vispirms uzlabos universitāšu un uzņēmumu attiecības un veidos labākas iespējas patentu komercializēšanai. Ar to novērsīs šķēršļus, ko rada nepietiekama piekļuve riska kapitālam, sadrumstalots vienotais tirgus un ierobežota talantīgu un kvalificētu darbinieku pieejamība un mobilitāte, kā arī nepietiekami mērķtiecīgs atbalsts inovācijai. **Eiropas Inovāciju akts** veicinās inovatīvu uzņēmumu piekļuvi Eiropas pētniecības un tehnoloģiju infrastruktūrai, intelektuālajiem aktīviem, kurus rada pētniecība un inovācija, kam patentēšanas palielināšanas nolūkos tiek piešķirts publiskais finansējums, un “regulatīvajām smilškastēm”, kas ļauj inovatoriem izstrādāt un izmēģināt jaunas idejas.

Ja inovatīvi uzņēmumi, kuri investē un darbojas vienotajā tirgū, varēs gūt labumu no vienotiem, harmonizētiem ES mēroga noteikumiem, nevis nopūlēties ar 27 dažādiem vietējiem tiesiskajiem regulējumiem, tas krasi uzlabos situāciju. Tālab Komisija ierosinās **28. tiesisko regulējumu**, kas vienkāršos piemērojamos noteikumus, tostarp visus attiecīgos sabiedrību tiesību, maksātnespējas, darba tiesību un nodokļu tiesību aspektus, un samazinās maksātnespējas izmaksas.

Eiropā attīstoties inovatīviem uzņēmumiem, ES darīs visu iespējamo, lai nodrošinātu, ka tiem ir vajadzīgais finansējums. Eiropai netrūkst kapitāla, bet tā pieejamība ir galvenokārt atkarīga banku finansējuma, nevis pašu kapitāla vai citiem riska kapitāla veidi. Lai radītu piemērotāku finansēšanas vidi jaunuzņēmumiem un augošiem uzņēmumiem, iecerētajās ar uzkrājumu un investīciju savienību saistītajās iniciatīvās tiks ierosināti pasākumi Eiropas iespējkapitāla palielināšanai (sk. 2.3. punktu).

Papildus tam Komisija sadarbosies ar EIB grupu un privātajiem investoriem, lai ieviestu *TechEU* investīciju programmu, kas palīdzētu novērst finansējuma trūkumu nolūkā atbalstīt revolucionāru inovāciju, stiprināt Eiropas rūpnieciskās spējas un augošus uzņēmumus, kuri iegulda tādās inovatīvās tehnoloģijās kā mākslīgais intelekts, tīrās tehnoloģijas, kritiski svarīgas izejvielas, enerģijas uzkrāšana, kvantu datošana, pusvadītāji, dzīvības zinātnes un neirotehnoloģijas.

Attīstoties lauksaimniecības un pārtikas sistēmu nākotnes redzējumam, būtu jāatbalsta arī lauksaimniecības uzņēmējdarbība, jo tā ir inovatīvas un ilgtspējīgākas lauksaimniecības prakses virzītājspēks.

Eiropa atbalstīs inovāciju virzību arī ar to, ka pievērsīsies pētniecības un izstrādes izdevumu palielināšanai un to koordinēšanai lielas ietekmes projektos. Lai uzlabotu vispārējo vidi, kas rada inovāciju, Komisija nāks klajā ar **Eiropas pētniecības telpas aktu**, lai stiprinātu investīcijas pētniecībā un izstrādē un sasniegtu mērķi, ka tās ir 3 % apmērā no IKP, vairāk koncentrētu pētniecības atbalstu uz stratēģiskajām prioritātēm, pastiprinātu saskanību starp ES un dalībvalstu finansēšanas prioritātēm un veicinātu zināšanu un talantu apriti visā Eiropā. Kā ierosināts Dragi ziņojumā, Eiropas Inovācijas padomes sāktais darbs

⁶ EIB, “The scale-up gap: Financial markets constraints holding back innovative firms in the European Union”, 2024. gads.

augsta riska uzņēmumu augšanas atbalstam būtu jāturpina, uzņemoties lielāku risku, iedvesmojoties no *DARPA* modeļa⁷ elementiem.

Tehnoloģiju izcilība rītdienas ekonomikai

Novēršot šķēršļus uzņēmumu augšanai, Eiropai būs jānodrošina apstākļi progresīvo tehnoloģiju uzplauksmei. Lai stiprinātu tehnoloģisko suverenitāti un konkurētspēju, Eiropai ir jābūt inovācijas priekšplānā tādās nākotnes ekonomikai svarīgās tehnoloģiju nozarēs kā mākslīgais intelekts (MI), pusvadītāju un kvantu tehnoloģijas, progresīvi materiāli, biotehnoloģijas, tīras enerģijas tehnoloģijas, robotika, kosmosa tehnoloģijas, savienota un autonoma mobilitāte un citās.

Eiropa ar tādiem pasākumiem kā Datu pārvaldības akts, Kibernetikas akts un MI akts un tādām nozaru iniciatīvām kā Neto nulles emisiju industrijas akts un jaunā Eiropas veselības datu telpa ir uzņēmusies galveno lomu stabila un droša satvara nodrošināšanā uzņēmumiem, kas izstrādā un izmanto digitālās tehnoloģijas vienotajā tirgū. Eiropas standarti ir ietekmējuši globālā tiesiskā regulējuma attīstību. Tagad galvenā uzmanība jāpievērš iespēju nodrošināšanai mūsu tehnoloģiju talantiem un pasaules līmeņa rūpniecības attīstības veicināšanai Eiropas Savienībā, lai varētu izmantot tehnoloģiju radītos produktivitātes ieguvumus.

Eiropai ir vajadzīga līderībai MI jomā derīga datošanas, mākoņdatošanas un datu infrastruktūra. MI kontinenta stratēģijas ietvaros **MI fabriku** iniciatīvas mērķis būs izmantot visus ieguvumus no kumulācijas un tīkla efekta Eiropas līmenī. Pamatojoties uz jau izveidoto Eiropas *EuroHPC* superdatoru pasaules līmeņa tīklu, ar šo iniciatīvu izveido "MI fabrikas", kas palielinās Eiropas datošanas jaudu un padarīs to pieejamu jaunuzņēmumiem, pētniekiem un nozarēm, kas to varēs izmantot, lai apmācītu, izstrādātu un uzlabotu savus MI modeļus. Vienlaikus ar **ES Mākoņdatošanas un MI attīstības aktu** Komisija mobilizēs publiskās un privātās iniciatīvas, lai izveidotu jaunas MI gigafabrikas, kas specializējas ļoti lielu MI modeļu apmācībā, nodrošinot svarīgas MI ekosistēmas visā ES. Aktā tiks noteikti arī minimālie kritēriji Eiropā piedāvājamiem mākoņpakalpojumiem. Tas papildinās atbalstu mikroshēmu izstrādei un ražošanai Eiropā, tostarp darbības saistībā ar progresīvākajām MI mikroshēmām. Tā kā lielu un kvalitatīvu datu pieejamība ir būtisks MI izstrādes elements, Komisija ierosinās **Datu savienības stratēģiju**, lai uzlabotu un atvieglotu privāto un publisko datu drošu kopīgošanu, vienkāršotu tiesisko regulējumu un tā piemērošanu un paātrinātu jaunu sistēmu un lietojumprogrammu izstrādi.

Eiropai ir arī jā saglabā vadošā pozīcija **kvantu tehnoloģiju jomā**, kas var radikāli mainīt digitālās šifrēšanas sistēmas, kuras ir pamatā mūsdienu saziņai drošības un aizsardzības jomā, veselības aprūpi, it īpaši izmeklējumus un zāļu izgudrošanu, kā arī biznesa darījumus. **Kvantu stratēģija** un **Kvantu akts** balstīsies uz esošo Mikroshēmu aktu, un to mērķis būs novērst regulējuma sadrumstalotību, saskaņot ES un valstu programmas un atbalstīt investīcijas tādās kvantu datošanas, sakaru un detektēšanas infrastruktūrā, kas aptvertu visu Eiropu.

Investīcijas jaunajos izaugsmes dzinējspēkos

Dzīvības zinātnes virza biotehnoloģiju inovāciju, un tām ir liels konkurētspējas potenciāls dažādās nozarēs, sākot no farmācijas un lauksaimniecības un beidzot ar enerģētiku, pārtiku

⁷ Dragi ziņojums "The future of European competitiveness – In-depth analysis and recommendations", 248. lpp.

un dzīvnieku barību. **ES Bioekonomikas stratēģija** noteiks ES pozīciju strauji augošajā bioekonomikas tirgū ar ievērojamu izaugsmes potenciālu biobāzētu materiālu, bioražošanas, bioķīmijas un agrobiotehnoloģiju nozarēs, samazinās mūsu atkarību no fosilās degvielas un uzlabos mūsu lauku apvidu ekonomiskās perspektīvas. Jauns **Eiropas Biotehnoloģiju akts** nodrošinās uz nākotni vērstu regulējumu, kas veicinās inovāciju tādās jomās kā veselības aprūpes tehnoloģiju novērtēšana un klīniskā izpēte un, vispārīgāk runājot, palīdzēs izmantot potenciālu, ko biotehnoloģijas var sniegt mūsu ekonomikai.

Turpmākajos gados strauji palielināsies pieprasījums pēc **inovatīviem progresīviem materiāliem**, piesaistot investīcijas un pārveidojot globālās piegādes ķēdes. Komisija nāks klajā ar **Progresīvo materiālu aktu**, lai nodrošinātu pamatnosacījumus visa dzīves cikla atbalstam – no pētniecības un inovācijas līdz jaunuzņēmuma izveidošanai un ražošanai un ieviešanai.

Tāpat arī **kosmos** ir augsto tehnoloģiju nozare, un paredzams, ka līdz 2030. gadam tā pieaugs deviņas reizes. Eiropas kosmosa nozares konkurētspēja ir jāsauglabā, labāk koordinējot publiskos izdevumus un atbalstot inovatīvu Eiropas jaunuzņēmumu un augošu uzņēmumu investīcijas un stiprinot kosmosa piegādes ķēdes noturību. **Kosmosa akts**, kuru paredzēts ierosināt, aizsargās un uzlabos kosmosā veikto darbību iekšējo tirgu, izmantojot pasākumu kopumu, kas Savienības līmenī harmonizē prasības attiecībā uz kosmosā veikto darbību drošumu, noturību un ilgtspēju un novērš valstu tiesību aktu radīto sadrumstalotību.

Arī konkurences politika ir būtisks Eiropas konkurētspējas stiprināšanas līdzeklis. Stingra un efektīva pretmonopola un apvienošanās noteikumu izpilde saskaņā ar skaidriem un paredzamiem noteikumiem aizsargā godīgu konkurenci un stimulē uzņēmumus ieviest inovācijas un kļūt efektīvākiem. Tajā pašā laikā apstākļos, kad notiek globālā sacensība dziļo tehnoloģiju un revolucionāru inovāciju izstrādē, konkurences politika ir jāveido atbilstoši jaunajiem tirgiem un tehnoloģiju inovācijai. Tam ir vajadzīga jauna pieeja, kas labāk pielāgota kopējiem mērķiem un ļauj uzņēmumiem augt pasaules tirgos, vienlaikus vienmēr nodrošinot vienlīdzīgus konkurences apstākļus vienotajā tirgū.

Tas būtu jāatspoguļo **pārskatītās pamatnostādnes par apvienošanas novērtēšanu**, lai inovācijai, noturībai un investīciju intensitātei, kas saistīta ar konkurenci noteiktās stratēģiskās nozarēs, tiktu piešķirta pienācīga nozīme, ņemot vērā Eiropas ekonomikas akūtās vajadzības. Vispārīgāk runājot, jaunā pieeja ES konkurences politikai nozīmē, ka mums izpilde ir ne tikai jāvienkāršo un jāpaātrina, bet arī jāstiprina un jāpadara mērķtiecīgāka. Tas nodrošinās saskanīgu pieeju, kas veicina vispārējo ES mērķu sasniegšanu un kas konkrēti attieksies uz inovācijas plaisas novēršanu, mēroga pielāgošanu attiecīgā gadījumā un ES rūpniecības dekarbonizācijas atbalstīšanu. Piemēram, Komisija pārskatīs tehnoloģiju pārneses sistēmu⁸, lai nodrošinātu, ka uzņēmumiem ir skaidri, vienkārši un mūsdienīgi noteikumi attiecībā uz konkurenci veicinošiem tehnoloģiju licencēšanas nolīgumiem, tādējādi atvieglojot tehnoloģiju izplatīšanu, stimulējot sākotnējo pētniecību un izstrādi un veicinot inovāciju. Digitālo tirgu akta izpilde atvērs slēgtas ekosistēmas un ļaus inovatīviem uzņēmumiem piedāvāt klientiem jaunus digitālos pakalpojumus. Visbeidzot, Komisija ar Konkurētspējas koordinācijas rīku (sk. 2.5. punktu) veicinās to, ka plašāk tiek izmantoti svarīgi projekti visas Eiropas interesēs (*IPCEI*).

Inovāciju izkliede visā ekonomikā

⁸ Tehnoloģiju pārneses grupu atbrīvojuma regula un tehnoloģiju pārneses pamatnostādnes.

Digitalizācija un progresīvo tehnoloģiju izkliede Eiropas ekonomikā ir otrs nepieciešamais elements Eiropas produktivitātes pieauguma veicināšanai. Kopumā 70 % no jaunās vērtības, kas nākamajos 10 gados tiks radīta pasaules ekonomikā, būs veidoti ar digitāliem līdzekļiem⁹.

Stratēģiskajās nozarēs, kurās Eiropa tradicionāli ir bijusi spēcīga, būs izšķiroši svarīgi integrēt mākslīgo intelektu, lai saglabātu šo nozaru konkurētspēju. Pašlaik tikai ierobežota daļa ES uzņēmumu izmanto digitālās tehnoloģijas, piemēram, tikai 13 % ievieš MI¹⁰. **MI pielietošanas stratēģijas** mērķis būs veicināt jaunus MI rūpnieciskos lietojumus tādās nozarēs kā ražošana, autobūves nozare, enerģētika, robotika, farmācija un aeronautika, finanšu pakalpojumi, kā arī uzlabot sabiedriskos pakalpojumus, piemēram, veselības aprūpes un tieslietu jomā.

Publisko pakalpojumu digitalizācija un MI integrēšana publiskajā sektorā uzlabos konkurētspēju. Labāku ES mēroga koordināciju un atbalstu šiem MI vertikālās lietošanas gadījumiem un MI zinātnē varētu nodrošināt, izmantojot “*CERN* MI mērķiem”. Strādājot šajā virzienā, **Eiropas Pētniecības padomei** un **Eiropas Inovācijas padomei** savās attiecīgajās jomās jādarbojas, ievērojot vienas un tās pašas stratēģiskās intereses, un ciešāk jāsadarbojas, lai sasniegtu rezultātus.

Vadošajiem ražošanas uzņēmumiem ir arī jāpalielina pētniecības un izstrādes intensitāte, vienlaikus paātrinot inovāciju izkliedi. Stratēģiskas partnerības ar jaunuzņēmumiem varētu veicināt jaunu produktu un sistēmu izstrādi. Turpmākais ES pētniecības finansējums nodrošinās mērķtiecīgu atbalstu rūpniecības konkurētspējai, izmantojot stratēģiskāku un mazāk birokrātisku pieeju tam, kā tiek atbalstīta pāreja no lietišķajiem pētījumiem uz izvēršes posmu.

Inovācijas plaisas novēršanai būs vajadzīgas investīcijas modernā digitālajā infrastruktūrā, tostarp modernos optiskās šķiedras tīklos, bezvadu un satelītu risinājumos, 6G tīklā un mākoņdatošanas spējās. Tomēr Eiropa ievērojami atpaliek no saviem 2030. gada digitālās desmitgades mērķrādītājiem attiecībā uz infrastruktūras savienojumiem. Lai to mainītu, **Digitālo tīklu aktā** tiks ietverti priekšlikumi par risinājumiem, kā uzlabot tirgus stimulus nākotnes digitālo tīklu veidošanai, samazināt slogu un atbilstības nodrošināšanas izmaksas un uzlabot digitālo savienojamību galalietotājiem, izveidojot integrētu vienoto savienojamības tirgu un saskaņotāku ES mēroga politiku.

1. pīlāra pamatdarbības

- Jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu stratēģija [2025. gada 2. ceturksnis]
- 28. tiesiskais regulējums [no 2025. gada 4. ceturkšņa līdz 2026. gada 1. ceturksnim]
- Eiropas Inovāciju akts [no 2025. gada 4. ceturkšņa līdz 2026. gada 1. ceturksnim]
- Eiropas pētniecības telpas akts [2026. gads]

⁹ Pasaules Ekonomikas forums, “For inclusive growth, leaders must embrace a global and open economic future”, 2025. gada janvāris.

¹⁰ *Eurostat*, ES apsekojums par IKT izmantošanu un e-komerciju uzņēmumos (2025. gada janvāris). Lai gan tas ir ievērojams pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, joprojām netiek pietiekami izmantots MI potenciāls, kurš ir krietni lielāks.

- MI fabriku iniciatīva [2025. gada 1. ceturksnis], MI pielietošanas stratēģija, stratēģija “MI zinātnē” un Datu savienības stratēģija [2025. gada 3. ceturksnis]
- ES Mākoņdatošanas un MI attīstības akts [no 2025. gada 4. ceturkšņa līdz 2026. gada 1. ceturksnim]
- ES Kvantu stratēģija [2025. gada 2. ceturksnis] un Kvantu akts [2025. gada 4. ceturksnis]
- Eiropas Biotehnoloģiju akts un Bioekonomikas stratēģija [2025–2026. gads]
- Dzīvības zinātņu stratēģija [2025. gada 2. ceturksnis]
- Progresīvo materiālu akts [2026. gads]
- Kosmosa akts [2025. gada 2. ceturksnis]
- Horizontālās apvienošanās kontroles pamatnostādņu pārskatīšana
- Digitālo tīklu akts [2025. gada 4. ceturksnis]

1.2. Kopīgs dekarbonizācijas un konkurētspējas ceļvedis

Eiropa ir izstrādājusi vērienīgu sistēmu, lai līdz 2050. gadam kļūtu par dekarbonizētu ekonomiku. Tiks saglabāts esošais kurss, arī 2040. gada starpposma mērķrādītājs, kurš ir 90 %¹¹. Šī sistēma var veicināt konkurētspēju, ja mērķi un politika ir labi saskaņoti, jo tādējādi tiek nodrošināta noteiktība un paredzamība gan uzņēmumiem, gan ieguldītājiem. Turklāt, kā liecina Dragi ziņojums, dekarbonizācijas politika ir spēcīgs izaugsmes virzītājspēks, ja tā ir labi integrēta rūpniecības, konkurences, ekonomikas un tirdzniecības politikā. Šī pārlicība iedvesmos iniciatīvu, kura paredz **tīras rūpniecības kursa** izstrādi un kuras mērķis ir nodrošināt, ka ES ir pievilcīga vieta ražošanai, tostarp energoietilpīgām nozarēm, un veicināt tīras tehnoloģijas un jaunus apritīgus uzņēmējdarbības modeļus, vienlaikus sasniedzot saskaņotos dekarbonizācijas mērķus.

Cenas ziņā pieejama enerģija

ES ir proaktīvi jārisina augstu un svārstīgu enerģijas cenu problēma, kas skar Eiropas uzņēmumus un mājsaimniecības. Enerģijas cenas Eiropas Savienībā ir daudz augstākas nekā konkurējošajos reģionos un ievērojami atšķiras dažādās ES daļās. Daži augsto enerģijas cenu virzītājspēki Eiropā ir strukturāli. Gandrīz divas trešdaļas enerģijas Eiropa iegūst tikai no importētas fosilās degvielas. Krievijas manipulācijas ar šo atkarību, kad tā veic savu agresijas karu pret Ukrainu, ir galvenais nesēns cenu kāpuma cēlonis. Šīs atkarības mazināšanai nepieciešams laiks, kamēr tiek palielināta tās enerģijas daļa, kas Eiropā tiek ražota dekarbonizētā veidā. Tāpēc Eiropas Savienībai ir jāpaātrina pāreja uz tīru enerģiju un jāveicina elektrifikācija. Tomēr dažus enerģijas cenu izmaksu komponentus var mazināt **īstermiņā**, jo tos nosaka tīkla tarifu sistēmas un nodokļu efektivitātes trūkumi vai nepietiekamā enerģijas tirgus integrācija.

¹¹ Sk. “Eiropas izvēle. Politikas pamatnostādnes nākamajai Eiropas Komisijai (2024–2029)”.

Šie jautājumi tiks risināti ar **Lētākas enerģijas rīcības plānu**, kas paredzēs virkni pasākumu, kuru mērķis būs nodrošināt, ka mājsaimniecībām un rūpnieciskajiem patērētājiem ir plašāka tiešā piekļuve lētai elektroenerģijai. Plāns palīdzēs izmantot enerģijas cenu samazinājumu, kurš tiks panākts ar ciešāku tirgus integrāciju, paplašināt garantiju un riska samazināšanas instrumentu izmantošanu, lai atvieglotu ilgtermiņa elektroenerģijas pirkuma līgumu noslēgšanu, stimulēt rūpnieciskos patērētājus sniegt pieprasījuma elastības pakalpojumus un ar labāk izstrādātiem tarifiem veicināt taisnīgu energosistēmas izmaksu sadali.

Plāna neatņemama sastāvdaļa ir investīcijas Eiropas tīklos, lai papildinātu virzību uz neto nulles emisiju energosistēmu, samazinātu risku, ka tiks ierobežota atjaunīgo energoresursu enerģija, un izmantotu vienotā enerģijas tirgus priekšrocības. Eiropai ir vairāk jāiegulda enerģijas pārvades un sadales infrastruktūras tīkla modernizācijā un paplašināšanā, paātrinot investīcijas elektroenerģijas, ūdeņraža un oglekļa dioksīda transportēšanas tīklos, kā arī uzglabāšanas sistēmās.

Tīras ražošanas ekonomiskais pamatojums

Lai virzītu ekonomiku uz tīru ražošanu un apritīgumu, ES ir jāattīsta pirtirgus un politika, kas atalgo pirmos tirgus dalībniekus. Vispēcīgākais virzītājspēks šajā procesā ir ES iekšzemes tirgus priekšrocību izmantošana. To var panākt ar jauniem pasākumiem, kuru mērķis būtu veicināt pieprasījumu pēc mazoglekļa produktiem, piemēram, salīdzinošo novērtēšanu/markēšanu, pilnvarojumus vai priekšrocības publiskajā iepirkumā vai finansiālus stimulus, izmantojot cenu starpības līgumus. Koordinējot ES un dalībvalstu sadarbību, Komisija veicinās pieprasījuma agregēšanu un koordinēs dalībvalstu rīcību, tostarp vienkāršojot un plašāk izmantojot “izsoles kā pakalpojums” shēmas¹².

Papildus pieprasījuma stimuliem tīro tehnoloģiju ražotājiem ir vajadzīga palīdzība, lai no inovatīvām darbībām nokļūtu līderpozīcijās ražošanā. Lai labāk palīdzētu uzņēmumiem, jo īpaši energoietilpīgajiem uzņēmumiem, to centienos pāriet uz tīrām tehnoloģijām, ir vajadzīga elastīga un atbalstoša valsts atbalsta sistēma. **Tīras rūpniecības kursa** ietvaros Komisija noteiks, kā ar mērķorientētu un vienkāršotu atbalstu var veicināt turpmākas investīcijas dekarbonizācijā, vienlaikus izvairoties no tirgus izkropļojumiem. Tāpat Komisija aicinās dalībvalstis nodrošināt, ka to nodokļu sistēmu elementi, kas ietekmē privāto investīciju stimulus, piemēram, amortizācijas noteikumi un nodokļu kredīti, labvēlīgi iespaido tīras ražošanas ekonomisko pamatojumu.

Šajā pārejas posmā visneaizsargātākās ir energoietilpīgās nozares, piemēram, tērauda, metāla un ķīmiskā rūpniecība. Šīs rūpniecības nozares ir Eiropas ražošanas sistēmas mugurkauls, jo tās ražo noteiktus izejresursus, kas ir būtiski vērtības ķēdēm visā to garumā. Lai tām palīdzētu pārkārtošanās procesā, pēc tīras rūpniecības kursa pieņemšanas tiks ierosināti pielāgoti rīcības plāni attiecībā uz dažām rūpniecības nozarēm, pamatojoties uz ciešu dialogu un apspriešanos ar ieinteresētajām personām. Piemēram, 2025. gada pavasarī **Tērauda un metālu rīcības plānā** tiks ierosināti konkrēti pasākumi, kas būs vērsti uz investīciju vajadzībām, piekļuvi primārajiem un sekundārajiem materiāliem, tirdzniecības aizsardzības instrumentu izmantošanu, un noteikts ilgtermiņa risinājums pašreizējo aizsardzības pasākumu aizstāšanai, ņemot vērā globālo ārpustirgus jaudas pārpalikumu. **Ķīmiskās rūpniecības tiesību aktu pakete 2025. gada beigās** būs

¹² Izsoles kā pakalpojums tika aizsāktas ar ES Inovāciju fonda finansēto ES Ūdeņraža banku un ļauj dalībvalstīm atbalstīt kritērijiem atbilstošus projektus, kuriem ES finansējums bija nepietiekams.

ļoti svarīga mūsu rūpniecības konkurētspējas nodrošināšanai, kā arī cilvēku veselības un vides aizsardzībai, pievērsoties arī kritiski svarīgu ķīmikāliju piegādei.

Konkurētspējas nodrošināšanai būtiski svarīga ir mobilitāte un tehnoloģiju neitralitāte. Komisija ir sākusi stratēģisko dialogu ar autobūves nozari, lai steidzami risinātu pašreizējās problēmas un izstrādātu konkrētas stratēģijas un risinājumus, kas ļaus šai svarīgajai rūpniecības nozarei nodrošināt stabilu nākotni Eiropā. Dialogā tiks risinātas problēmas, kas saistītas ar inovāciju un līderību nākotnes tehnoloģiju jomā, pāreju uz tīru enerģiju, dekarbonizāciju, piekļuvi globāli konkurētspējīgiem izejresursiem un piegādes drošību, darbaspēku un prasmēm, godīgu tirdzniecību un konkurenci pasaulē, regulējuma racionalizēšanu un īstenošanu un pieprasījuma veicināšanu, investējot uzlādes infrastruktūrā un veicinot elektrotransportlīdzekļu ieviešanu. CO₂ standarti nodrošina ilgtermiņa noteiktību nepieciešamo investīciju novirzīšanai. Dialogā mēs radīsim tūlītējus risinājumus tam, kā aizsargāt rūpniecības spēju investēt, apsverot varbūtējās elastības iespējas, lai nodrošinātu, ka mūsu rūpniecība saglabā konkurētspēju, un nemazinot 2025. gada mērķrādītāju vērienīgumu kopumā. Turklāt, lai sasniegtu 2035. gada klimatneitralitātes mērķrādītāju attiecībā uz vieglajiem automobiļiem, būs vajadzīga tehnoloģiski neitrāla pieeja, kurā zināma nozīme būs e-degvielai, par ko paredzētās pārskatīšanas gaitā iecerēts pieņemt mērķtiecīgus regulējuma grozījumus. Dialogs tiks ņemts vērā **ES rūpniecības politikas rīcības plānā autobūves nozarei**, kas ietvers vērienīgas piedāvājuma un pieprasījuma puses iniciatīvas, piemēram, priekšlikumu par uzņēmumu autoparku zaļināšanu.

Vienlaikus Komisija nāks klajā ar **Ilgtermiņa transporta investīciju plānu**, kurā būs paredzēti papildu pasākumi to investīciju riska mazināšanai, kuras vajadzīgas, lai ātri izvērstu uzlādes infrastruktūru un atjaunīgo un mazoglekļa transporta degvielu ražošanu un izplatīšanu. Jaunā stratēģijā tiks izgaismota Eiropas **ostu un jūrniecības nozares** loma turpmākajā ES ekonomikā, vienlaikus tiks pieliktas arī papildu pūles, lai stiprinātu ES pārrobežu dzelzceļa savienojamību, tostarp plāns vērienīgam Eiropas ātrgaitas dzelzceļa tīklam.

Eiropai ir jānovērš oglekļa emisiju pārvirze tās rūpniecībā. Gaidāmajā oglekļa ievēdkorekcijas mehānisma pārskatīšanā¹³ tiks ņemta vērā situācija, kāda pastāv Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) aptvertajās energoietilpīgajās rūpniecības nozarēs, un nepieciešamība līdz minimumam samazināt sistēmas apiešanas gadījumus un neparedzētu ietekmi uz vērtības ķēdēm. Lai pastiprinātu mehānisma efektivitāti, pārskatīšanas gaitā tiks analizētas iespējas paplašināt mehānisma tvērumu, attiecinot to arī uz citām nozarēm un lejupējiem ražojumiem, kā arī iespējamie pasākumi, ar kuriem novērst ietekmi uz attiecīgo preču eksportu. Tas stiprinās mērķi novērst oglekļa emisiju pārvirzi un nodrošināt lielāku ietekmi, veicinot oglekļa cenas noteikšanu pasaules mērogā un līdz ar to arī vienlīdzīgus konkurences apstākļus starptautiskā mērogā.

Lai aizsargātu un veicinātu **tīras tehnoloģijas un dekarbonizētu ražošanu** Eiropas Savienībā, tīras rūpniecības kurss un tā sasniegumi koordinētā veidā aktivizēs visdažādākās politikas sviras – atļauju izsniegšanu un tās atvieglojumus, rūpniecības politikas stimulus, reformētus publiskā iepirkuma noteikumus, tirdzniecības aizsardzības instrumentus, mērķorientētas *Global Gateway* investīcijas, starptautiskas partnerības un plašāku piekļuvi tirgum. Politikas intervences pamatā būs vajadzību un tirgus perspektīvu

¹³ Minētā pārskatīšana nav daļa no pašreizējiem sagatavošanās darbiem dažu mehānisma aspektu vienkāršošanai īstermiņā. Sk. tālāk 2.1. punktu.

novērtējums, galveno uzmanību pievēršot tehnoloģijām, kas ir svarīgas dekarbonizācijai un ekonomikas noturībai, jaunajām nozarēm vai tehnoloģijām, kurās pastāv risks, ka uz pašreizējo ES iekšzemes ražošanu rada spiedienu starptautiskie konkurenti, kas gūst labumu no nevienlīdzīgiem konkurences apstākļiem, subsīdijām vai atbalsta politikas pasākumiem, kuru rezultātā rodas ārpustirgus jaudas pārpalikums. Energoefektīvās tehnoloģijas lielā mērā tiek ražotas Eiropā, tādējādi nodrošinot, ka ES ekonomikai ir konkurences priekšrocība. Lai panāktu klimatneitralitāti, būs vajadzīgas negatīvas emisijas. Tiks izstrādāti stimuli, piemēram, saistībā ar ETS direktīvas pārskatīšanu 2026. gadā, lai veidotu pastāvīgas oglekļa piesaistes ekonomisko pamatojumu nolūkā kompensēt atlikumu emisijas grūti dekarbonizējamās nozarēs.

Visbeidzot, **redzējumā par ES lauksaimniecību un pārtikas ražošanu** tiks izklāstīts, kā planētas iespēju robežās nodrošināt lauksaimniecības un pārtikas nozaru ilgtermiņa konkurētspēju un ilgtspēju, nodrošinot plaukstošus lauku apvidus, pārtikas pieejamību un noturību. Eiropas Okeānu pakts ļaus Eiropai izmantot savu plašo jūras teritoriju un piekrasti, lai ar jaunām zilajām tehnoloģijām, tīras enerģijas ražošanu un pārtikas nodrošinājumu veicinātu inovāciju.

Aprites ekonomikas potenciāla izmantošana

Resursu efektīva izmantošana un plašāka materiālu apritīga izmantošana veicina dekarbonizāciju, konkurētspēju un ekonomisko drošību. Tiek prognozēts, ka Eiropas pārražošanas tirgus aprites potenciāla vērtība, kas pašreiz ir 31 miljards EUR, līdz 2030. gadam pieaugs līdz 100 miljardiem EUR, radot 500 000 jaunu darbvieta¹⁴. Eiropai ir jātiecas izveidot atkritumu un otrreizējo un atkārtoti izmantojamo materiālu vienoto tirgu, lai palielinātu efektivitāti un paplašinātu reciklēšanu. **Aprites ekonomikas akta** priekšlikums veicinās investīcijas reciklēšanas jaudā un mudinās ES rūpniecību efektīvi aizstāt jaunmateriālus un samazināt izmantoto izejvielu izmešanu atkritumu poligonos un sadedzināšanu. To papildinās ekodizaina prasību ieviešana nozīmīgām produktu grupām.

2. pīlāra pamatdarbības

- Tīras rūpniecības kurss un Lētākas enerģijas rīcības plāns [2025. gada 1. ceturksnis]
- Rūpniecības dekarbonizācijas paātrināšanas akts [2025. gada 4. ceturksnis]
- Elektrifikācijas rīcības plāns un Eiropas elektrotīklu pakete [2026. gada 1. ceturksnis]
- Jauna valsts atbalsta sistēma [2025. gada 2. ceturksnis]
- Tērauda un metālu rīcības plāns [2025. gads]
- Ķīmiskās rūpniecības tiesību aktu pakete [2025. gada 4. ceturksnis]
- Stratēģiskais dialogs par Eiropas autobūves nozares nākotni un Rūpniecības politikas rīcības plāns [2025. gada 1. ceturksnis]
- Ilgtspējīga transporta investīciju plāns [2025. gada 3. ceturksnis]

¹⁴ Pasaules Banka, 2022. gads.

- Eiropas ostu stratēģija un Jūrniecības rūpnieciskā stratēģija [2025. gads]
- Ātrgaitas dzelzceļa plāns [2025. gads]
- Oglekļa ievērošanas mehānisma pārskatīšana [2025. gads]
- Arites ekonomikas akts [2026. gada 4. ceturksnis]
- Redzējums par lauksaimniecību un pārtiku [2025. gada 1. ceturksnis]
- Okeānu pakts [2025. gada 2. ceturksnis]
- Grozījumi Klimata aktā [2025. gads]

1.3. Pārmērīgas atkarības mazināšana un drošības palielināšana

Starptautiskie sakari, ko ES ir izveidojusi visā pasaulē, atbalsta gan ekonomikas izaugsmi, gan drošību. ES ir ļoti atvērta tirdzniecībai, kas rada padziļinātas savstarpējās saiknes, veicinot dažādādas piegādes ķēdes un ciešu sadarbību ar galvenajiem partneriem. Tirdzniecībai būs izšķiroša nozīme ES turpmākajā izaugsme.

Globālajā ekonomikas sistēmā, ko sadrumstalojusi ģeopolitiskā konkurence un spriedze tirdzniecībā, ES ir vajadzīga ekonomikas politika, kuru ciešāk caurauž drošības un atvērta stratēģiskās autonomijas apsvērumi. Drošības vide ir priekšnoteikums, lai ES uzņēmumi gūtu panākumus ekonomikā un būtu konkurētspējīgi. Uzņēmumi neveiks ilgtermiņa investīcijas jomās, kurās pastāv nenoteiktība attiecībā uz drošības vidi vai kritiskās infrastruktūras apdraudējums, kurās raisās bažas, ka starptautisko saspīlējumu dēļ tiks traucētas un bloķētas piegādes ķēdes, vai kurās ir risks, ka, pastāvot nevienlīdzīgiem konkurences apstākļiem citur pasaulē, to investīcijas ies zudumā negodīgas konkurences dēļ. Tajā pašā laikā drošība un noturība var kļūt par konkurētspējas un inovācijas virzītājspēku.

Tirdzniecība un ekonomiskā drošība

Tirdzniecība ar trešām valstīm ir svarīgs Eiropas uzplaukmes virzītājspēks. Šobrīd preču un pakalpojumu ārējā tirdzniecība jau veido krietnu daļu no ES IKP. 2023. gadā transatlantiskā tirdzniecība starp ES un ASV pārsniedza 1,5 triljonus EUR; ES un ASV kopā pārstāv gandrīz 30 % no pasaules tirdzniecības apjoma. Paredzams, ka nākotnē 90 % no pasaules ekonomikas izaugsmes notiks ārpus Eiropas robežām. Tāpēc izšķiroša nozīme ir izteiktai tirdzniecības atvērībai – ne tikai lai veicinātu Eiropas uzplaukmi, bet arī lai vairotu tās noturību.

ES spēja uzturēt dažādību un samazināt atkarību būs atkarīga no efektīvām partnerībām. ES rīcībā jau ir pasaulē vislielākais un visstraujāk augošais tirdzniecības nolīgumu tīkls, kurš aptver 76 valstis un kurā noritošā tirdzniecība veido gandrīz pusi no ES tirdzniecības apjoma. Mēs esam lielākais tirdzniecības partneris 72 valstīm, kuras kopā saražo 38 % no pasaules IKP. Mēs arī visā pasaulē svarīgākajās jomās liekam lietā *Global Gateway* investīciju paketes, Eiropas ekonomiskajām interesēm savijoties ar tās partneru interesēm.

Par **ES un Mercosur nolīgumu** un **ES un Meksikas globālā nolīguma** modernizāciju noslēgušās sarunas rāda, kā savstarpēji izdevīga tirdzniecība var iet roku rokā ar vienlīdzīgu konkurences apstākļu un savstarpīguma radīšanu un ekonomiskās drošības

palielināšanu. Piemēram, ja par pamatscenāriju pieņemam ES ikgadējo eksportu 84 miljardu EUR apmērā, augsto *Mercosur* tarifu atcelšana ļaus ES eksportētājiem gadā ietaupīt vairāk nekā 4 miljardus euro¹⁵, kas citādi būtu jāmaksā muitas nodokļos, un sniegs iniciatora priekšrocību. Piekļuve publiskajam iepirkumam, ekskluzīva preferenciāla piekļuve dažām kritiski svarīgām izejvielām un vides precēm, kā arī vairāk nekā 350 ES ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzība attiecībā uz tradicionālajiem pārtikas produktiem paver ievērojamas iespējas palielināt tirdzniecību. Tajā pašā laikā ir paredzēti aizsardzības pasākumi sensitīvām nozarēm¹⁶. ES turpinās cieši sadarboties ar partneriem, lai vēl vairāk izvērstu savu tirdzniecības nolīgumu plašo tīklu un tādējādi pavērtu Eiropas uzņēmumiem piekļuvi tirgum, nodrošinātu izteiktāku savstarpīgumu un vienlaikus veicinātu atvērtu, noteikumus balstītu globālo tirdzniecību, ko reglamentē modernizēta PTO.

ES ir jāturpina pielāgot savu piedāvājumu un jāmeklē jaunas iespējas, kā radīt ciešākas partnerības un izdevīgumu mūsu uzņēmumiem, – sākot ar **digitālās tirdzniecības nolīgumiem** (par šādu nolīgumu sarunas notiek ar Koreju, bet ar Singapūru jau ir pabeigtas) un **savstarpējās atzīšanas nolīgumiem** (kuri samazina atbilstības noskaidrošanas procedūru izmaksas; tādi ir spēkā un tiek virzīti ar vairākiem partneriem, tostarp ASV, Austrāliju, Japānu, Jaunzēlandi, Kanādu un Šveici) un beidzot ar **ilgtspējīgu investīciju veicināšanas nolīgumiem** (no tiem pirmais jau ir gatavs, bet citi tiek izstrādāti). Tālab mūsu jaunajās **tīras tirdzniecības un investīciju partnerībās** vienotā visu valdības iestāžu mēroga partnerības satvarā tiks apvienoti mērķorientēti tirdzniecības un investīciju noteikumi, *Global Gateway* investīcijas un regulatīvā sadarbība. Tās pavērs iespējas nodrošināt izejvielu, tīras enerģijas, ilgtspējīga transporta degvielu un tīru tehnoloģiju piegādi no visas pasaules, vienlaikus intensificējot Eiropas ilgtspējīgās investīcijas, kas ir izdevīgas partnervalstīm, un palīdzot sasniegt Komisijas priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas izvirzītos globālos enerģijas mērķrādītājus. Saskaņā ar jauno **Vidusjūras paktu** vērienīga Vidusjūras reģiona valstu enerģētikas un tīro tehnoloģiju sadarbības iniciatīva stimulēs liela mēroga publiskās un privātās investīcijas atjaunīgajā enerģijā.

Tajā pašā laikā ES tirdzniecības attiecības dažkārt var radīt riskus. Arvien saspringtākos apstākļos pārmērīgu atkarību var izmantot spiedienam un pat kā ieroci. Dažu trešo valstu industriālā politika var apzināti censties radīt ražošanas jaudas pārpalikumu un stratēģisko atkarību. Tādā situācijā ir jāizprot riski un tie jārisina mērķtiecīgā un samērīgā veidā.

Kad Eiropas tirgus ir atkarīgs tikai no viena vai nedaudziem galveno preču, pakalpojumu vai citu izejresursu piegādātājiem, ES ir vajadzīga politika un investīcijas, lai nodrošinātu savu ekonomisko drošību, līdz minimumam samazinot iespēju, ka atkarība tiks izmantota par ieroci vai ekonomiskajam spiedienam. Dragi ziņojumā ir iztīrīts, kā Eiropai jānodrošina savu piegādes ķēžu noturība, īpaši attiecībā uz kritiski svarīgām izejvielām vai tādu būtisku progresīvu tīro vai digitālo tehnoloģiju kā pusvadītāju importu. Vēl viens piemērs ir pašreizējā atkarība no aktīvo vielu piegādes, kuras ir nepieciešamas kritiskām zālēm, kas ir eksistenciāli svarīgas sabiedrības veselībai

¹⁵ Vidējais ievadmuitas nodoklis *Mercosur* valstīs ir augstāks nekā daudzos citos reģionos, proti, 13,5 %. Turpretī vidējais tarifs, ko ES piemēro visām importētajām precēm, ir 1,8 %. Tāpēc, liberalizējot tarifus tirdzniecībā ar *Mercosur* valstīm, ES ir gaidāms liels ieguvums.

¹⁶ Papildu aizsardzības mehānismi, piemēram, drošības klauzulas, ļauj ES reaģēt, ja tiek konstatēts, ka imports no *Mercosur* valstīm, piemēram, liellopu gaļa tarifa kvotas ietvaros, rada būtisku kaitējumu ES tirgiem. Papildus drošības klauzulām Komisija liks lietā papildu atbalstu, izveidojot vismaz 1 miljardu EUR lielu rezervi tādām mazticamam gadījumam, ja nolīguma īstenošanas gaitā rastos tirgus traucējumi.

kopumā un vēl jo vairāk konkrētiem pacientiem, vai mēslošanas līdzekļu piegādes, kas ietekmē nodrošinātību ar pārtiku.

Eiropai ir jāturpina īstenot politiku, kas mazina tās atkarību no viena piegādātāja vai ļoti ierobežota piegādātāju loka galvenajās stratēģiskajās nozarēs, – tas panākams, izmantojot reciklēšanu, inovāciju un pētniecību, mērķtiecīgu finansiālu atbalstu iekšzemē veiktas pārstrādes vai ražošanas jaudu izveidei vai veicināšanai un veidojot rezerves un krājumus, kā arī divpusējas un daudzpusējas partnerības iepriekš aprakstītās dažādošanas nolūkos. Turklāt, Krievijai īstenojot enerģijas šantāžu saistībā ar pašas sāktu agresijas karu, Komisija nāks klajā ar ceļvedi par likumīgiem pasākumiem Krievijas enerģijas importa izbeigšanai.

Ekonomiskās drošības stratēģijā¹⁷ ES ir definējusi četras riska jomas un desmit kritiski svarīgas tehnoloģijas. Pamatojoties uz šobrīd izstrādātajiem padziļinātajiem riska novērtējumiem, tiks veikti samērīgi un mērķorientēti riska mazināšanas pasākumi, kas paredz aizsardzību, veicināšanu un partnerību veidošanu, lai reaģētu uz apzinātajiem riskiem un uzlabotu noturību. Šādi pasākumi ietver, piemēram, ārvalstu tiešo investīciju izvērtēšanu, eksporta kontroli un ārējo investīciju pārraudzību. Komisija kopā ar G7 un citiem līdzīgi domājošiem partneriem izstrādās ekonomiskās drošības standartus galvenajām piegādes ķēdēm.

Negodīga konkurence un vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšana

Ja negodīga konkurence apdraud mūsu vienoto tirgu, būtu jāizmanto arī mūsu rīcībā esošie aizsardzības instrumenti, piemēram, tirdzniecības aizsardzības instrumenti, un stingri jāpiemēro Ārvalstu subsīdiju regula. Tas būs atkarīgs no konkrētās nozares, kāds šo elementu klāsts būs vispiemērotākais. ES arī turpmāk uzstās uz PTO noteikumu modernizēšanu.

Ja dalībvalstis ciešāk koordinētu savu rīcību un agregētu pieprasījumu vai rīkotu kopīgu iepirkumu ES līmenī, tas dotu lielāku svaru attiecībās ar ārvalstu piegādātājiem. Piemēram, ES konkurētspējai vitāli svarīgas ir uzticamas izejvielu piegādes, jo no tām ir atkarīga svarīgu ielaidmateriālu pieejamība enerģētikas, pārtikas ražošanas un rūpniecības nozarēs. Pamatojoties uz Kritiski svarīgo izejvielu akta īstenošanā gūtajām atziņām, ir jāīsteno politika, kas orientējas gan uz iekšzemes ražošanas veicināšanu, gan krājumu veidošanu, gan piegāžu dažādošanu. Ņemot vērā neseno pieredzi ar *AggregateEU*, Komisija izveidos **platformu kritiski svarīgo izejvielu kopīgam iepirkumam**, lai apzinātu ES nozaru vajadzības, agregētu pieprasījumu un koordinētu kopīgus iepirkumus. Līdzīgi arī **Kritiski svarīgo zāļu akta** mērķis būs stiprināt kritiski svarīgu zāļu un to sastāvdaļu piegādi, novērst tirgus nepilnības un samazināt atkarību.

ES ir jārisina problēma, ko rada negodīga konkurence un jaudas pārpalikums pasaulē. Šāda pārpalikuma veidošanos bieži nosaka sistemātiskas, pārmērīgā apjomā veiktas valsts investīcijas un subsīdijas, kas koncentrētas piegādes ķēdēs kritiski svarīgās un stratēģiskās rūpniecības nozarēs. Strukturāli ārpus tirgus ražošanas jaudas pārpalikumi izpaužas agresīvās tirgus eksporta stratēģijās, kas palielina spiedienu uz Eiropas ražotājiem jau tā nevienlīdzīgos konkurences apstākļos. Ja Eiropai kritiski svarīgās nozarēs nāktos zaudēt savu ražošanas jaudu un zinātību, ES svarīgākajos ekonomikas segmentos varētu kļūt pārāk atkarīga no importa.

Ļoti svarīga loma ir publiskajam sektoram. Apstākļos, kad citi lielākie tirgus dalībnieki ierobežo piekļuvi saviem tirgiem un cenšas palielināt kritiski svarīgo tehnoloģiju ražošanas

¹⁷ Kopīgs paziņojums par Eiropas ekonomiskās drošības stratēģiju (JOIN(2023) 20).

jaudu, Eiropai sava jauda ir jāaizsargā. Komisija ierosinās stratēģisko nozaru un tehnoloģiju **publiskajā iepirkumā ieviest Eiropas priekšrokas principu**. Publiskajā iepirkumā apgrozītie līdzekļi atbilst aptuveni 14 % no ES IKP¹⁸. Plānotajā publiskajā iepirkuma direktīvu pārskatīšanā ir paredzēts nostiprināt tehnoloģisko drošību un iekšzemes piegādes ķēdes, kā arī vienkāršot un modernizēt noteikumus, īpaši tos, kas attiecas uz jaunuzņēmumiem un inovatīviem uzņēmumiem.

Aizsardzības industrija, drošība un gatavība

ES aizsardzības industrija ir svarīgs konkurētspējas virzītājspēks, taču tās mērogs ir nepietiekams un potenciāls netiek pilnībā izmantots. Lai gan aizsardzības nozarē ES uzņēmumi ir globāli konkurētspējīgi, to darbību kavē strukturāli trūkumi un gadu desmitiem ieilgušī investīciju nepietiekamība. Nozare ir sadrumstalota, un tai galvenokārt ir raksturīgi valsts mēroga dalībnieki, no kuriem daudzi darbojas salīdzinoši nelielos iekšzemes tirgos, un tas samazina piegādes jaudu. Investīcijas aizsardzības pētniecībā un izstrādē ir ievērojami mazākas nekā ASV. Tā rezultātā ES ir ļoti atkarīga no ārpusvalsts valstu piegādātājiem. Pastāv būtisks risks, ka ES atpaliks aizsardzības inovācijā un jaunu progresīvu ieroču sistēmu izstrādē, un tas negatīvi ietekmēs divējāda lietojuma tehnoloģijas. Eiropas aizsardzības industrijai jāspēj pilnvērtīgi izmantot visas savas spējas un jādarbojas kā visas ekonomikas inovācijas virzītājspēkam.

Mums jāpastiprina un jāatbalsta dalībvalstu centieni investēt vairāk, labāk, kopā un Eiropā¹⁹. Lai Eiropā finansētu, attīstītu, ražotu un uzturētu visas nepieciešamās aizsardzības spējas un infrastruktūru (tostarp divējāda lietojuma), būtisks priekšnoteikums ir ciešāka koordinācija. Eiropā dalībvalstu sadarbībai aizsardzības jomā ir jāklūst krietni intensīvāka: nepieciešams agregēt pieprasījumu, plašāk izmantojot kopīgu iepirkumu aizsardzības jomā, veicināt strauju rūpniecības izaugsmi un sadarbību kopīgas pētniecības un izstrādes jomā, koncentrējoties uz kopīgām Eiropas iniciatīvām, apvienot resursus, izmantojot Eiropas aizsardzības kopīgu interešu projektus, integrēt ES industriālās spējas un izveidot vienoto tirgu aizsardzības jomā, kā arī uzlabot MVU piekļuvi finansējumam, lai sekmētu darbību plašākā mērogā, samazinātu neefektivitāti un sekmētu sadarbību. Komisija un Augstā pārstāve nāks klajā ar **Balto grāmatu par Eiropas aizsardzības nākotni**, kurā izklāstīs darbības, kas vajadzīgas šo mērķu sasniegšanai.

Pieredze ir Eiropai likusi saprast gatavības pievienoto vērtību. Tagad ir vajadzīga konkrēta rīcība. ES un dalībvalstīm ir jāliek lietā visu valdību un visu sabiedrību aptveroša pieeja, lai gādātu par savu ekonomiku un aizsargātu iedzīvotājus; tas ietver visaptverošu publiskā un privātā sektora sadarbību un jauna konceptuālās gatavības principa ieviešanu. Piemēram, ja rūpniecības un ražošanas jauda ir ierobežota, ES līmenī var kopīgi koordinēt krīzes gadījumā būtisku preču iepirkumu vai krājumu veidošanu. Pamatojoties uz Nīnistes ziņojumu, Komisija un Augstā pārstāve nāks klajā ar **Savienības krīzgatavības stratēģiju**, kurā būs izklāstīta vienota pieeja attiecībā uz esošajiem un potenciālajiem apdraudējumiem.

Arvien izteiktāko hibrīdapdraudējumu dēļ ir ciešāk jāaskaņo publiskā un privātā sektora rīcība. Digitālajā laikmetā kiberdraudi un kiberuzbrukumi tiek īstenoti aizvien straujāk. Veselas ekonomikas nozares un pamatpakalpojumi²⁰ ir atkarīgi no tā, cik noturīga

¹⁸ Eiropas Komisija, 2025. gada ziņojums par vienoto tirgu un konkurētspēju.

¹⁹ Kopīgs paziņojums “Jauna Eiropas aizsardzības industriālā stratēģija: reaģētspējīga un noturīga Eiropas aizsardzības industrija kā ES gatavības ķīla” (JOIN(2024) 10 final).

²⁰ Sal. ar neseno Eiropas rīcības plānu attiecībā uz slimnīcu un veselības aprūpes sniedzēju kiberdrošību (COM(2025) 10 final).

ir mūsu digitālā, transporta un kosmosa infrastruktūra, energotīkli un tehnoloģiskā aparatūra. Zemūdens kabeļi ir pārliecinošs nesens piemērs jomai, kurā raksturīga drošības risku saasināšanās. Eiropai visos posmos – no būvniecības un tehnoloģiju izvēles līdz darbībai un atgūšanas spējām – ir jāņem vērā gan digitālie, gan fiziskie riski, kas skar kritiskās infrastruktūras drošību. Iekšējās drošības stratēģijā tiks izklāstīta visaptveroša ES reakcija uz drošības apdraudējumiem gan tiešsaistē, gan fiziskajā vidē, tādējādi konceptuāli nodrošinot drošības aspekta integrēšanu ES tiesību aktos un politikā.

Klimata pārmaiņas un ekstremālu laikapstākļu izraisīti notikumi arvien vairāk apdraud Eiropas ekonomisko drošību. Tāpēc ES un dalībvalstīm ir jāuzlabo noturība un gatavība, regulāri pārskatot klimata riska novērtējumus un uzlabojot konceptuālo integrētas kritiskās infrastruktūras noturību. Klimatnoturības integrēšana pilsētplānošanā, dabā rodamu risinājumu ieviešana, dabas kredītu izveidošana un pielāgošanās mehānismi lauksaimniecībā, vienlaikus saglabājot nodrošinātību ar pārtiku, arī ir iespējas, kā aizsargāt ES ekonomiku un sabiedrību no vissmagākajām dabas katastrofu izpausmēm, piemēram, plūdiem, sausuma, dabas ugunsgrēkiem un vētrām, kas apdraud piegādes ķēdes un ražošanas objektus. Šajā nolūkā tiks iesniegts **Eiropas Klimatadaptācijas plāns**.

Kopumā raugoties, dalībvalstīm ir jārisina pieaugošā ūdens trūkuma problēma, uzlabojot ūdens resursu apsaimniekošanas praksi un infrastruktūru, paaugstinot ūdens efektivitāti un veicinot ilgtspējīgu ūdens izmantošanu. ES līmenī Komisija nāks klajā ar **Eiropas Ūdensresursu noturības stratēģiju**.

3. pīlāra pamatdarbības

- Vērienīgu tirdzniecības nolīgumu, tīras tirdzniecības un investīciju partnerību noslēgšana un īstenošana
- Vidusjūras reģiona enerģētikas un tīro tehnoloģiju sadarbības iniciatīva [2025. gada 4. ceturksnis]
- Kritiski svarīgo izrakteņu kopīga iepirkuma platforma [2025. gada 2.–3. ceturksnis]
- Publiskā iepirkuma direktīvu pārskatīšana [2026. gads]
- Baltā grāmata par Eiropas aizsardzības nākotni [2025. gada 1. ceturksnis]
- Savienības krīzēgatavības stratēģija [2025. gada 1. ceturksnis]
- Iekšējās drošības stratēģija [2025. gada 1. ceturksnis]
- Kritiski svarīgo zāļu akts [2025. gada 1. ceturksnis]
- Eiropas Klimatadaptācijas plāns [2026. gads]
- Ūdensresursu noturības stratēģija [2025. gada 2. ceturksnis]

2. Horizontālie konkurētspēju veicinošie faktori

2.1. Vienkāršāk, vieglāk, ātrāk: kā nodrošināt, ka ES regulējums atbalsta konkurētspēju

Regulatīvais slogs bremzē Eiropas konkurētspēju. Neraugoties uz ES progresīvo labāka regulējuma politiku, diviem no trim uzņēmumiem šis slogs ir galvenais šķērslis ilgtermiņa investīcijām²¹. No daudziem ir saņemtas ziņas, ka administratīvās un atļauju piešķiršanas procedūras ir tik sarežģītas, daudzveidīgas un ilgas, ka to dēļ Eiropa investīcijām nav tik pievilcīga kā citi reģioni. Lai atjaunotu Eiropas konkurētspēju, birokrātijas apkarošanai ir jābūt tālejošākam nekā līdz šim. Regulējumam jābūt samērīgam, stabilam, saskaņotam un tehnoloģiski neitrālam.

Visām ES, valstu un vietējām iestādēm ir jāpieliek ievērojami pūliņi, lai izstrādātu vienkāršākus noteikumus un paātrinātu administratīvās procedūras. Gan uzņēmumiem, gan iedzīvotājiem ir vajadzīgas ātrākas un lētākas iespējas, kā iegūt līdzekļus vai saņemt administratīvu lēmumu. Piemēram, izmantojot atjaunīgās enerģijas atļauju piešķiršanā un Neto nulles emisiju industrijas akta sakarībā gūto pieredzi, plānotais **Dekarbonizācijas paātrināšanas akts** ļaus atļaujas paātrināti piešķirt arī citās (piemēram, energoietilpīgajās) nozarēs, kuras ir pārkārtošanās procesā. Tiks vienkāršotas un paātrinātas procedūras, kas attiecas uz svarīgiem projektiem visas Eiropas interesēs un kopīgu interešu projektiem energoinfrastruktūras jomā. Daudzgaļu finanšu shēmas (DFS) priekšlikums pavērs iespēju vēl vairāk racionalizēt piekļuvi ES finansēšanas instrumentiem un vienkāršot to struktūru, – pašlaik šie instrumenti ir izkaisīti pa pārāk daudzām programmām.

Pārmaiņas sāksies ar Komisiju. Komisijas darbu šajā jomā koordinē tās pastāvēšanas vēsturē pirmais īstenošanas un vienkāršošanas komisārs, kurš arī vada ES *acquis* pārbaudi, lai izvērtētu iespējas, kā pēc vajadzības vienkāršot, konsolidēt un kodificēt tiesību aktus. Katrs komisārs divreiz gadā regulāri rīkos īstenošanas dialogus ar ieinteresētajām personām, lai izprastu īstenošanas problemātiku, uzklautu uzņēmumu bažas un apzinātu vienkāršošanas un regulatīvā sloga samazināšanas iespējas. Reālās situācijas apsekojumi, ko Komisijas dienesti īsteno kopā ar ieinteresētajām personām, palīdzēs iegūt informāciju ES regulējuma stresa testiem. Vienkāršošanas gaitā ir vajadzīga izpratne par vērtību ķēžu praktisko darbību, un regulatīvā sistēma jābalsta uz uzticēšanos un stimuliem, nevis detalizētu kontroli. Komisija nākamēnes nāks klajā ar vispārējo pieeju.

Šī Komisija gādās par vienkāršošanu vēl nepieredzētā mērogā. Tās darbs būs vērst uz to, lai saskaņotos politikas mērķus sasniegtu visvienkāršākajā, vismērķtiecīgākajā, visefektīvākajā un vismazāk apgrūtinošākajā veidā. Lai šie centieni turpmākajos gados nezaudētu tempu un būtu izmērāmi, Komisija ir noteikusi vērienīgus kvantitatīvus mērķrādītājus ziņošanas sloga samazināšanai: tam jābūt vismaz par 25 % zemākam attiecībā uz visiem uzņēmumiem un vismaz par 35 % zemākam attiecībā uz MVU. Ziņošanas slogs ir kopējā administratīvā sloga pakārtota kategorija. Tādēļ mēs palielināsim vērienīgumu: sloga samazināšanas mērķrādītājiem 25 % un 35 % apmērā nākotnē būtu jāattiecas ne tikai uz ziņošanas prasībām, bet arī uz **visa administratīvā sloga izmaksām**. Mērķis būs līdz Komisijas pilnvaru termiņa beigām samazināt regulārās izmaksas par aptuveni 37,5 miljardiem EUR²². Attiecībā uz MVU būs paredzēti īpaši pasākumi, kas ļaus sasniegt 35 % mērķi.

Darbs sāksies nākamajā mēnesī ar **pirmo vienkāršošanas Omnibus paketi**. Tā paredz tālejošu vienkāršošanu tādās jomās kā ziņošana par ilgtspējīgu finansējumu, uzņēmumu pienācīga rūpība attiecībā uz ilgtspēju un taksonomija. Ņemot vērā ilgtspējīga finansējuma satvara mērķi – aktivizēt investīcijas pārejā uz tīru enerģiju –, Komisija nodrošinās, lai

²¹ EIB 2023. gada investīciju apsekojums.

²² Balstoties uz ES un valstu līmenī pieejamajiem datiem un ņemot vērā Štoibera augsta līmeņa grupas aplēses par administratīvo slogu, Eurostat ir aptuveni noteicis, ka vispārējās regulārās (ikgadējās) administratīvās izmaksas Eiropas Savienībā pamatscenārija variantā var sasniegt 150 miljardus EUR.

prasības būtu labāk pieņemtas investoru vajadzībām, lai termiņi būtu samērīgi, lai finanšu rādītāji neatturētu no investīcijām mazākos uzņēmumos, kuri ir pārkārtošanās procesā, un lai pienākumi būtu samērīgi ar dažādo uzņēmumu darbības mērogu. Īpaša uzmanība tiks veltīta lejupvērstajam efektam, lai novērstu to, ka piegādes ķēdēs mazāki uzņēmumi praksē tiek pakļauti pārmērīgām ziņošanas prasībām, kuras nekad nav bijušas likumdevēju plānos.

Lai nodrošinātu samērīgu regulējumu, kas pielāgots uzņēmuma lielumam, drīzumā tiks ierosināta **jauna mazo vidējas kapitalizācijas uzņēmumu definīcija**. Ieviešot šādu jaunu kategoriju uzņēmumiem, kas ir lielāki par MVU, bet mazāki par lielajiem uzņēmumiem, tūkstošiem ES uzņēmumu būs pieejams to vajadzībām pielāgots vienkāršots regulējums, līdzīgi kā MVU. Komisija arī gatavojas **vienkāršot oglekļa ieviešanas mehānismu** mazākiem tirgus dalībniekiem.

Šā gada gaitā un savu pilnvaru termiņā Komisija turpinās ierosināt vienkāršošanas pasākumus, kas savu veidolu iegūs dialogā ar ieinteresētajām personām. **REACH regulas pārskatīšana** aptvers spēkā esošo *acquis* un jaunas iniciatīvas ķīmikāliju jomā, nodrošinot reālu vienkāršošanu uz vietas un nodrošinot ātrāku lēmumu pieņemšanu par būtiskiem apdraudējumiem, kā arī ilgtspēju, konkurētspēju, drošību un drošumu. Pēc priekšlikuma pārskatīt ES farmācijas sistēmu, lai paātrinātu atļauju piešķiršanu un racionalizētu regulatīvos procesus, Komisija gatavo īstermiņa īstenošanas pasākumus, kuru nolūks būs samazināt slogu un vienkāršot **medicīnisko ierīču** jomu. Turklāt šogad tiks ierosināta būtiska vienkāršošanas pakete, kas konkrēti samazinās atskaišu slogu lauku saimniecībās un atvieglos dzīvi lauksaimniekiem.

Jauna MVU un konkurētspējas pārbaude ietekmes novērtējumos ļaus stingrāk atlasīt jaunās iniciatīvas, novērtējot arī paredzamo ietekmi uz izmaksu atšķirībām salīdzinājumā ar starptautiskajiem konkurentiem. Attiecīgā gadījumā lielāka uzmanība tiks pievērsta ierosināto deleģēto un īstenošanas aktu izmaksu novērtēšanai.

Digitalizācija ies roku rokā ar vienkāršošanu, lai samazinātu ziņošanas slogu. Uzņēmumiem un publiskā sektora iestādēm saistībā ar ES tiesību aktu īstenošanu būtu jāsaņem pilnvērtīgāka palīdzība, palielinot atbalstu, spēju veidošanu un tehnisko palīdzību. Lai pastiprinātu vienkāršošanas centienus valdības līmenī, ir jāsekmē digitālo rīku un MI izmantošana, nodrošinot pilnīgu pārrobežu sadarbību starp tādiem publiskā sektora struktūru risinājumiem kā e-rēķinu sagatavošana, e-paraksts, e-iesniegumi un digitālā produkta pase. Kad vien iespējams, ziņojumu sniegšana jāpārvirza uz digitāliem formātiem, kuru pamatā ir standartizēti dati. Pamatojoties uz ES *e-IDAS* satvaru izveidotais **Eiropas darījumdarbības maks** būs pamats, kā vienkāršā un digitālā veidā iesaistīties uzņēmējdarbībā ES, nodrošinot uzņēmumiem netraucētu vidi mijiedarbībai ar visām valsts pārvaldes iestādēm.

Lai nodrošinātu vienlīdzīgu konkurences apstākļus visā vienotajā tirgū, kā arī cīnītos pret sadrumstalotību un pārmērīgu reglamentēšanu, Komisija liks lietā stingru pieeju, lai panāktu **pilnīgu saskaņošanu un izpildi**. Tiks strādāts, lai vienkāršotu uzskaiti saskaņā ar Vispārīgo datu aizsardzības regulu, bet papildus tam Komisija turpinās darbu pie šīs regulas saskaņotākas īstenošanas un izpildes.

Visām ES iestādēm ir jāsadarbjas, lai izvairītos no regulējuma “sprūdrata efekta”. Visām iestādēm ir kopīgi jāņem uzlabot regulējumu visā likumdošanas procesā, ievērojot subsidiaritātes un proporcionalitātes principu. Sadarbībā ar Eiropas Parlamentu un Padomi pārskatāmais iestāžu nolīgums nodrošinās, ka likumdošanas procesā no paša sākuma līdz beigām tiek iestrādātas vienkāršošanas saistības un orientēšanās uz īstenošanu.

2.2. Eiropas vienotā tirgus pilnvērtīga izmantošana

Vienotajam tirgum ir izšķiroša nozīme, lai mums kā kontinentam izdotos pastāvēt milžu pasaulē. Veselus 30 gadus vienotais tirgus ir kalpojis par konkurētspējas dzinēj spēku²³ un izturējis sarežģītus pārbaudījumus. Pašlaik šajā tirgū darbojas 23 miljoni uzņēmumu, kas piegādā preces un pakalpojumus gandrīz 450 miljoniem eiropiešu. Uzņēmumi gūst labumu no brīvas aprites un pārvietošanās noteikumiem un paredzamiem uzņēmējdarbības nosacījumiem, kuru pamatā ir tiesiskuma ievērošanas garantijas. Patērētāji gūst labumu no plaša izvēles klāsta un savu tiesību aizsardzības augstā līmenī. Tomēr vienotā tirgus izveide vēl nebūt nav galā. Neraugoties uz atkārtotiem centieniem likvidēt šķēršļus brīvai preču, pakalpojumu, kapitāla un cilvēku plūsmai, dažas barjeras vēl turpina pastāvēt un joprojām parādās jauni šķēršļi un sadrumstalotības avoti.

2025. gada ziņojumā par vienoto tirgu un konkurētspēju ir norādīts, cik izmaksā rīcības trūkums: pēdējos gados tirgus integrācija ir zaudējusi ātrumu. Patiešām, ES IKP daļa, ko veido tirdzniecība starp dalībvalstīm, 2023. gadā samazinājās gan preču (23,8 %), gan pakalpojumu (7,6 %) tirdzniecībā²⁴. Vienotajā tirgū pārrobežu pakalpojumu tirdzniecības apjoms ir mazāks par trešdaļu no preču tirdzniecības apjoma un atšķirībā no precēm nepārsniedz pakalpojumu tirdzniecību ar trešām valstīm. Letas ziņojumā ir apzināti iesīkstējušie šķēršļi un uzsvērti ieguvumi, ko sniegtu integrācijas paātrināšana elektronisko sakaru, enerģētikas un finanšu tirgu jomā un vienotā aizsardzības tirgus izveide.

Atlikušo šķēršļu likvidēšana un vienotā tirgus paplašināšana veicinās konkurētspējas uzplaukumu visos aspektos, nodrošinot lielāka mēroga tirgus, pazeminot enerģijas cenas un uzlabojot piekļuvi tirgum²⁵. Lai uzlabotu vienotā tirgus darbību visās nozarēs, horizontāla vienotā tirgus stratēģija modernizēs pārvaldības sistēmu, likvidējot ES iekšējos šķēršļus un novēršot jaunu šķēršļu radīšanu, veicinot sadarbību ar dalībvalstīm un ierosinot jaunu pieeju īstenošanai. Vienotā tirgus noteikumu izpildes panākšanas darba grupa (*SMET*) iegūs vairāk resursu un nodrošinās transponēšanu, kas nerada nevajadzīgu slogu, kā arī ES tiesību aktu vispārēju īstenošanu un to izpildes panākšanu. Lai mazinātu vēl pastāvošo juridisko sadrumstalotību, tiks uzsākti turpmāki saskaņošanas pasākumi gan vienotā tirgus padziļināšanas, gan vienkāršošanas interesēs. Kandidātvalstīm agrīnā posmā pakāpeniski iekļaujoties vienotā tirgus jomās, to uzņēmumi varēs integrēties Eiropas vērtības ķēdēs, atvieglojot konverģences procesu un pastiprinot investīcijas, tirdzniecību un konkurētspēju.

Modernizētai kohēzijas politikai ir izšķiroša nozīme izaugsmes stiprināšanā, atšķirību mazināšanā un konkurētspējas veicināšanā vienotajā tirgū, vienlaikus atbalstot reģionus un kopienas to ilgtermiņa attīstībā un taisnīgas pārkārtošanās procesā.

Komisija izmantos iespēju padarīt standartu noteikšanas procesu ātrākus un pieejamākus, jo īpaši attiecībā uz MVU un jaunuzņēmumiem. Pašreizējā Eiropas standartizācijas sistēma nepietiekami reaģē uz ātrākiem inovācijas cikliem topošo tehnoloģiju jomā. Ir ļoti svarīgi sistemātiski iesaistīties globālo standartu noteikšanas procesos, lai panāktu, ka rezultāti ir saskaņoti ar ES interesēm, palīdzot nozarei saglabāt konkurētspēju tādos svarīgos tehnoloģiju tirgos kā 5G un 6G telekomunikācijas, MI,

²³ Mario Monti, *A new strategy for the single market at the service of Europe's economy and society*, ziņojums Eiropas Komisijas priekšsēdētājam, 2010. gada 9. maijs.

(²⁴) Eiropas Komisija, 2025. gada ziņojums par vienoto tirgu un konkurētspēju.

²⁵ SVF lēš, ka atlikušo šķēršļu, kas ierobežo ES iekšējo tirdzniecību, *ad-valorem* ekvivalentu var salīdzināt ar nodokli aptuveni 45 % apmērā ražošanas nozarē un 110 % apmērā pakalpojumu nozarē. "Ja ES iekšējos nozaru šķēršļus samazinātu līdz līmenim, kāds pastāv starp ASV štatiem, tiešā ietekme būtu potenciāls produktivitātes palielinājums par 6,7 %." SVF, *Europe's Declining Productivity Growth: Diagnoses and Remedies – Regional Economic Outlook*, 2024. gada novembris.

atjaunīgo energoresursu tehnoloģijas, elektrotransportlīdzekļu uzlādes infrastruktūra, pieklūstamība un lietu internets. Jāmeklē alternatīvas, lai uzņēmumiem sniegtu juridisko noteiktību par atbilstību ES noteikumiem situācijās, kad harmonizētie standarti nepastāv, nav pieejami vai ir steidzami nepieciešami.

2.3. Konkurētspējas finansēšana un uzkrājumu un investīciju savienība

ES saskaras ar milzīgām finansējuma vajadzībām, lai spētu sasniegt savus jau saskaņotos mērķus. Inovācija, pāreja uz tīru enerģiju, digitalizācija un tehnoloģiju izplatīšana ekonomikas nozarēs rada ļoti augstas kapitāla izmaksas, kas tostarp nepieciešamas, lai visā kontinentā plašā mērogā izvērstu tādas sabiedriskos labumus kā infrastruktūru. Dalībvalstis ir apņēmušas noteikt kvantitatīvus mērķrādītājus attiecībā uz atjaunīgo enerģiju, palielināt pētniecības un izstrādes izdevumus līdz 3 % no IKP, palielināt aizsardzības izdevumus līdz vismaz 2 % no IKP (NATO dalībvalstīm) un modernizēt ES digitālo infrastruktūru. Dragi ziņojumā ir lēsts, ka kopējās papildu investīciju vajadzības Eiropā līdz 2030. gadam būs 750–800 miljardi EUR gadā, un tas nozīmē, ka ES kopējā investīciju attiecība pret IKP būs gadā jāpalielina par aptuveni 5 procentpunktiem no ES IKP, lai sasniegtu līmeni, kāds pēdējo reizi novērots 20. gadsimta sešdesmitajos un septiņdesmitajos gados. Lai veicinātu produktivitātes pieaugumu un sasniegtu ES mērķus inovācijas, klimatneitralitātes un aizsardzības jomā, ir kritiski svarīgi nodrošināt pietiekamas publiskās un privātās investīcijas.

Tik vērienīgi centieni prasa, lai ES un tās dalībvalstis daudz sekmīgāk spētu piesaistīt privātās investīcijas, tostarp no institucionālajiem investoriem, un koncentrētāk un mērķtiecīgāk izmantotu publisko finansējumu. Daudziem uzņēmumiem pilnvērtīgai attīstībai ir vajadzīgs iespējkapitāls un kapitālieguldījumi, bet ES tikmēr pārmērīgi paļaujas uz aizņēmumu finansēšanu bankās²⁶.

ES mājsaimniecību uzkrājumu rādītāji 2022. gadā bija par 65 % augstāki nekā ASV²⁷. Tomēr ES finanšu nozare šos uzkrājumus efektīvi nenovirza uz ienesīgām investīcijām un arīdzan nepiešķir pietiekamu kapitālu inovācijai ES ekonomikā. Rezultātā iedzīvotāji negūst pienācīgu peļņu no saviem uzkrājumiem, un katru gadu eiropieši savus ietaupījumus 300 miljardu EUR vērtībā investē tirgos ārpus ES.

ES ir jāintegrē un jānodrošina dziļāki un likvīdāki kapitāla tirgi, kas ir nepieciešams solis, lai mobilizētu privātā sektora resursus un novirzītu tos uz nākotni vērstām izaugsmes nozarēm. Ir jāstimulē privāto investoru vēlme uzņemties risku, stabilizējošam nodrošinājumam izmantojot publiskos līdzekļus.

Ir jāpārvar ieilgušī vilcināšanās, un tālab Komisija 2025. gadā nāks klajā ar **Uzkrājumu un investīciju savienības stratēģiju**, kam sekos konkrēti priekšlikumi, kuri pavērs iespējas vairot ES iedzīvotāju turīgumu un piesaistīt kapitālu Eiropā īstenotajiem projektiem. Tāpēc ir jāveicina lēti uzkrājumu un ieguldījumu produkti ES līmenī un vienlaikus jāmudina privātie ieguldītāji tos izmantot. Komisija arī pilnveidos privāto un aroda pensiju potenciālu, lai palīdzētu ES iedzīvotājiem plānot dzīvi pensijā un novirzīt savus uzkrājumus ekonomikai. Vienlaikus Komisija rīkosies, lai likvidētu šķēršļus, kas kavē tirgus virzītu finanšu tirgu infrastruktūras konsolidāciju.

²⁶ ES uzņēmumi daudz mazāk paļaujas uz tirgū iegūstamiem finansējuma avotiem: mazāk nekā 30 % no to finansējuma nāk no tirgojama pašu kapitāla un parāda, savukārt ASV uzņēmumiem šis rādītājs ir gandrīz 70 %. Sk. SVF, 2023, "IMF Background Note on CMU for Eurogroup", 2023. gada 15. jūnijs.

²⁷ [2024. gada rudens ekonomikas prognoze: pakāpeniska atgūšanās nelabvēlīgā vidē](#), 2024. gada novembris.

Visbeidzot, Komisija nāks klajā ar pasākumiem, kuru mērķis ir veicināt ES vērtspapīrošanas tirgu, lai bankām radītu papildu finansēšanas spējas (tās jo īpaši varētu izmantot komercsabiedrību un MVU kreditēšanai), un pasākumiem krietni vienotākas uzraudzības veicināšanai; tā turpinās visā ES reformēt un saskaņot maksātnespējas regulējumu, kas joprojām ir ļoti sadrumstalots, tostarp attiecībā uz prasījumu un maksātnespējas izraisītājfaktoru klasifikāciju vai noteikumiem par finanšu nodrošinājumu un norēķiniem, un likvidēs nodokļu barjeras, kas kavē pārrobežu investīcijas.

Labāka ekonomikas koordinācija

Papildus tiešajām publiskajām investīcijām būs vajadzīgs publiskā sektora atbalsts, lai mazinātu riskus un piesaistītu privātās investīcijas vajadzīgajos apjomos. Ņemot vērā dalībvalstu nacionālo budžetu apjomu (aptuveni 50 % no ES IKP), ES spēja finansēt stratēģiskas publiskās investīcijas, tostarp Eiropas sabiedrisko labumus, būs atkarīga no tā, kā tiks noteiktas prioritātes un kā tiks koordinēta valstu makroekonomikas un fiskālā politika šā mērķa sasniegšanai.

ES pārskatītā ekonomikas pārvaldības sistēma atbalsta šo mērķi, nostiprinot ilgtspējīgas fiskālās un izaugsmi veicinošas politikas integrāciju, – šajā procesā ir paredzētas pakāpeniskākas korekcijas, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo tiesisko regulējumu nodrošina lielāku fiskālo telpu prioritārām reformām un investīcijām²⁸. Pirmajā novērtējumā, kas tika veikts saskaņā ar jauno regulējumu, piecām dalībvalstīm korekcijas periods tika pagarināts no četriem līdz septiņiem gadiem, pamatojoties uz reformu un investīciju saistību kopumu. Turpmāk parāda ilgtspējas nostiprināšanai, kas tiek veikta ar fiskālās konsolidācijas palīdzību, būtu jānoris arvien ciešākā saziņa ar publisko investīciju aizsardzību, parūpējoties par lielāku valsts atbildību un labāku izpildi.

Pārorientēts ES budžets

Pieņemot Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platformas (*STEP*) regulu, ES ir sākusi pārvirzīt finansējumu no 11 dažādām finansēšanas programmām uz rūpniecības projektiem, kas saistīti ar trīs kritiski svarīgām tehnoloģijām: digitālajām tehnoloģijām un dziļo tehnoloģiju inovāciju, tīrām un resursefektīvām tehnoloģijām, kā arī biotehnoloģijām. Ar vienotā *STEP* portāla izveidošanu projektu virzītājiem, vadošajām iestādēm un investoriem piekļuve ES finansējumam ir kļuvusi vieglāka un vienkāršāka. *STEP* līdzšinējā pieredze apliecina to, ka ES budžeta atbalsta pārorientēšana uz skaidrām un kopīgām konkurētspējas prioritātēm sniedz pievienoto vērtību.

Nākamā daudzgadu finanšu shēma būs iespēja iet soli tālāk un no jauna izvērtēt ES budžeta struktūru un tā līdzekļu piešķiršanu konkurētspējas prioritāšu atbalstam. ES budžeta izdevumi pašlaik ir sadrumstaloti pārāk daudzās programmās, kuru stratēģiskā vadība bieži vien ir ne sevišķi koordinēta un kuru saņēmējiem jāpārvar augsts sarežģītības līmenis. Orientēšanās uz ES konkurētspējas uzlabošanu prasa kopīgi vienoties par finansēšanas prioritāšu kopumu, ko veidos ES sabiedriskie labumi un daudzvalstu investīciju projekti un kas jānosaka, izmantojot pastiprinātu politikas vadības mehānismu (sk. 2.5. punktu). Nākamajā DFS jaunajam **Eiropas Konkurētspējas fondam** būtu jārisina šīs vajadzības integrētākā veidā. Šis fonds radīs investīciju spēju, kas atbalstīs stratēģiskās tehnoloģijas un ražošanu (no MI līdz kosmosam, no tīrām tehnoloģijām līdz biotehnoloģiju nozarēm utt.), kuras ir kritiski svarīgas Eiropas konkurētspējai, tostarp

²⁸ ECB blogs, “Mind the gap: Europe’s strategic investment needs and how to support them”, 2024. gads.

pētniecībai un inovācijai, kā arī svarīgus projektus visas Eiropas interesēs. Tas palīdzēs radīt sviras efektu un mazināt privāto investīciju risku.

Ar publisko finansējumu nepietiek: plašā mērogā jāizmanto arī privātais kapitāls. Ir pilnībā jāizmanto EIB grupas potenciāls, lai piesaistītu privātās investīcijas un Eiropā novērstu investīciju nepietiekamību visās prioritārajās jomās – no dekarbonizācijas līdz aizsardzībai. Eiropas attīstības banku tīkls, kā arī citas starptautiskās finanšu iestādes arī var palīdzēt vēl plašāk piesaistīt publiskās investīcijas. Ir pierādījies, ka riska mazināšana finanšu instrumentiem un budžeta garantijas ir spēcīgi instrumenti, kuru vidējais multiplikatora efekts līdz šim pārsniedzis 15 reizes. Sekmīgi īstenojot *InvestEU*, jau ir piesaistītas investīcijas 218 miljardu EUR vērtībā²⁹, no kuriem 65 % nāk no privātiem avotiem. Ņemot vērā šo pieredzi, tiks ierosināts plašāk izmantot riska mazināšanu ES finansētās shēmās, lai svarīgākajās ekonomikas nozarēs atbalstītu augstāka riska investīcijas un investīcijas augošos uzņēmumos. Būtu vēl jāpiesaista arī EIB grupas pašu resursi. Šādi pieejai, ko papildinās ES resursu lietā likšana, būtu jāļauj palielināt garantiju, aizdevumu, finansējuma apvienošanas instrumentu, kā arī cita veida finanšu instrumentu (tostarp pašu kapitāla) izmantošanu visām politikas prioritātēm, ko atbalsta no ES budžeta. Tas paredz arī pašreizējo finansēšanas programmu tvēruma paplašināšanu, sākot ar *InvestEU*, un tādējādi EIB grupas un citu partneru pilnvaras kļūtu plašākas, kā arī vienkāršāk, ātrāk un elastīgāk īstenojamas. Šādu instrumentu atvērtā struktūra sniedz iespēju pastiprināt sadarbību un sinerģiju ar valsts attīstību veicinošām bankām un to starpā.

2.4. Prasmju un kvalitatīvu darbvietu veicināšana, vienlaikus nodrošinot sociālo taisnīgumu

Eiropas konkurētspējas pamats ir tās iedzīvotāji. Eiropas Savienībā mīt zinātnieki un pētnieki, kas pieder pasaules elitei, un tā var lepoties ar dinamisku radošo un kultūras industriju. Tajā ir daudz kvalificētu darba ņēmēju, spēcīgas izglītības un apmācības sistēmas, iekļaujoši darba tirgi, tiesību akti, kas aizliedz diskrimināciju, un tās darbība atbilst stabilas labklājības valsts principiem. Taču Eiropas darba tirgus piedzīvo dziļas pārmaiņas. Lai gan nodarbināto cilvēku skaits ES ir pieaudzis līdz 216,5 miljoniem, nodarbinātības līmenim sasniedzot jaunu rekordu, proti, 75,3 %, un bezdarba līmenim 2023. gadā krītoties līdz vēsturiski zemākajam līmenim (6,1 %), vēl aizvien pastāv prasmju un darbaspēka trūkums. Piemēram, gandrīz četri no pieciem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ES ziņo par grūtībām atrast darbiniekus ar vajadzīgajām prasmēm³⁰.

Efektīvai sociālajai politikai, kas balstīta uz Eiropas sociālo tiesību pilāra principiem, ir ļoti liela nozīme konkurētspējīgas Eiropas veidošanā. Konkurētspējīgāka ekonomika ar augstu produktivitāti nodrošinās, ka mūsu sociālais modelis ilgtermiņā ir finansiāli ilgtspējīgs un ka iedzīvotājiem būs skaidri redzami risinājumi, kā sasniegt ekonomisko labklājību. Visiem eiropiešiem jābūt iespējai piedalīties plašākā konkurētspējas uzlabošanā un gūt labumu no tās.

Lai nodrošinātu to, ka pieejamās prasmes ir labi salāgotas ar darba tirgus prasībām, Komisija nāks klajā ar iniciatīvu izveidot prasmju savienību, galveno uzmanību pievēršot investīcijām, pieaugušo izglītībai un mūžizglītībai, nākotnes prasībām atbilstošu

²⁹ *InvestEU* nodrošina plašu investīciju atbalstu, izmantojot četrus logus: ilgtspējīga infrastruktūra; pētniecība, inovācija un digitalizācija; MVU; sociālās investīcijas un prasmes.

³⁰ Eiropabarometrs: Eiropas Prasmju gads (2023) – *Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises.*

prasmju veidošanai, prasmju saglabāšanai, taisnīgai mobilitātei, kvalificētu talantu piesaistīšanai no trešām valstīm un integrēšanai un dažādu apmācības veidu atzīšanai, lai cilvēki varētu strādāt visā Savienībā. Ir ļoti svarīgi pilnveidot Eiropas pašreizējā darbaspēka prasmes un nodrošināt pārkvalifikāciju, lai būtu iespējams no viena darba vai profesijas pāriet uz citu. Prasmju savienība ietvers stratēģisko plānu *STEM* izglītības jomā, pamatprasmju rīcības plānu, kas vērsts uz skolas izglītību, un Eiropas profesionālās izglītības un apmācības stratēģiju, kā arī stiprinās Eiropas universitāšu alianses. Turklāt, lai prasmes un profesijas atbilstu darba tirgus prasībām, ir vajadzīgs enerģisks dialogs ar sociālajiem partneriem, vienkāršāka prasmju atzīšana un validēšana un faktu bāzes veidošana par pašreizējām un turpmākajām prasmju un darba tirgus tendencēm. Darbs šajā jomā ietvers prasmju pārnēsāšanas iniciatīvu, kura atvieglos iegūto prasmju atzīšanu mobilitātes gadījumā. Turklāt Eiropai jāklūst arī par pieejamāku un pievilcīgāku galamērķi kvalificētiem profesionāļiem no trešām valstīm, kuru piesaistīšanā mēs konkurējam ar citām jurisdikcijām, – šajā procesā tiks izmantotas jau esošās talantu partnerības ar partnervalstīm un topošais ES Talantu fonds.

Turklāt, tā kā Eiropa saskaras ar darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanos, ir jāuzlabo dalība darba tirgū³¹. Ir daudz faktoru, kas ierobežo sieviešu, jauniešu un to vecāka gadagājuma iedzīvotāju piekļuvi darbam, kuri vēlas palikt ekonomiski aktīvi. Ar sarežģījumiem piekļuvē darba tirgum saskaras arī mazkvalificētas personas, cilvēki ar invaliditāti un citas nepietiekami pārstāvētas grupas. Lielāka dalība darba tirgū un produktivitātes palielināšanās lielā mērā ir atkarīga no taisnīgiem darba nosacījumiem, pienācīgas algas, darba un privātās dzīves līdzsvara un piekļuves cenas ziņā pieejamai un kvalitatīvai bērnu aprūpei un ilgtermiņa aprūpei. Lai risinātu šos un citus aspektus, kas ietekmē dalību darba tirgū, Komisija sadarbībā ar sociālajiem partneriem iesniegs Kvalitatīvu darbvietu ceļvedi. Turklāt Komisija nāks klajā ar cenas ziņā pieejamu mājokļu plānu.

Visbeidzot, darba pasaule mainās, un, attīstoties jaunām, strauji augošām ekonomikas nozarēm, darba ņēmējiem ir vajadzīgas receptes, kā pielāgoties, lai saglabātu un atrastu darbu, vienlaikus nezaudējot arī drošības tīklu pārejas laikā. Eiropas pusgada ietvaros dalībvalstis tiks īpaši mudinātas modernizēt sociālās aizsardzības sistēmas, lai visiem darba ņēmējiem nodrošinātu pienācīgu, efektīvu un iedarbīgu sociālo aizsardzību. Pensiju reformas būtu jāpapildina ar iniciatīvām, kas veicina ilgāku darba mūžu, atbalsta aktīvas un veselīgas vecumdienas un rada iekļaujošākus darba tirgus.

2.5. Spēku apvienošana, lai maksimāli vairotu ietekmi: Konkurētspējas koordinācijas rīks

ES nespēs sasniegt savus mērķus bez efektīvāk koordinētas valstu un ES politikas. Rīkojoties kopā, Eiropai izdotos izmantot neīstenoto potenciālu un sasniegt daudz vairāk, jo tās rūpniecības un pētniecības politika, kuras virzieniem raksturīgi dažādi, nesaskaņoti mērķi, ir sadrumstalota starp ES un dalībvalstīm. Vienotajā tirgū katra dalībvalsts īsteno pati savu rūpniecības un atbalsta politiku, lai vairotu valsts konkurētspēju, taču maz uzmanības pievērš tam, kas notiek citās dalībvalstīs, vai varbūt pat kaitē tām. Tas samazina

³¹ Sal. Eiropas Komisija, “Demogrāfiskas pārmaiņas Eiropā: rīkkopa rīcībai” (COM(2023) 577 final).

šīs politikas un resursu efektivitāti, ierobežojot vispārējos ieguvumus no ES mēroga perspektīvas³².

Komisija ierosinās jaunu Konkurētspējas koordinācijas rīku, lai sadarbotos ar dalībvalstīm kopēju konkurētspējas prioritāšu jautājumos atsevišķās galvenajās jomās un projektos, kas tiek uzskatīti par stratēģiski svarīgiem un tādiem, kas ir visas Eiropas interesēs. Eiropas pusgads un *NextGenerationEU* ir ieviesuši veiksmīgu pieeju, saskaņā ar kuru reformas un investīcijas tiek kombinētas, lai valstu līmenī īstenotu ES prioritātes. Šī pieeja būtu jāpapildina ar koordinētām pārrobežu un ES mēroga darbībām.

Konkurētspējas koordinācijas rīka mērķis būs saskaņot rūpniecības un pētniecības politiku un investīcijas ES un valstu līmenī. Tas palīdzēs īstenot jaunas vērienīgas iniciatīvas un/vai pārrobežu projektus ar Eiropas pievienoto vērtību, lai panāktu strukturālas pārmaiņas ekonomikā, vairotu produktivitāti, radītu ilgtermiņa izaugsmi un kvalitatīvas darbvietas un sniegtu labumu vienotajam tirgum. Ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm un citām galvenajām ieinteresētajām personām tiks apzinātas darbības, kas saistītas ar kopīgām konkurētspējas prioritātēm konkrētā nozarē, nepieciešamās veicinošās reformas un investīcijas un konkrēti projekti, kuriem vajadzīga pārrobežu koordinācija. Koordinācijas rīka darbību papildinās racionālāk ievirzīts Eiropas pusgads, orientēts uz reformām un investīcijām, kuras uzlabo konkurētspēju valstu līmenī. Tie abi būs daļa no saskaņota un vienkāršota vadības mehānisma, kas nodrošinās informācijas bāzi, pieņemot lēmumus par investīcijām un reformām ES un valstu līmenī. Šis jaunais vadības mehānisms sasaistīs ES prioritātes ar ES budžetu, jo investīciju savienības iedzīvināšanai ir nepieciešams, lai Savienības, publiskie un privātie izdevumi tiktu saskaņoti ar ES konkurētspējas prioritātēm.

Sākotnējā posmā Komisija ierosinās koordinēt ES un dalībvalstu politiku dažās izraudzītās jomās, kam ir skaidra pievienotā vērtība ES konkurētspējai, – tas notiks ar izmēģinājuma projektu palīdzību. Šīs jomas varētu būt enerģētikas un transporta infrastruktūra (piemēram, elektrotīkli un elektroenerģijas uzkrāšana, ilgtspējīgas degvielas un uzlāde), digitālā infrastruktūra un MI vertikālie lietojumi, biotehnoloģija, kā arī citas svarīgas ražošanas jaudas (piemēram, kritiski svarīgām zālēm).

Šādu izmēģinājuma projektu īstenošanai atvēlētajam publiskajam finansējumam būs jāpiesaista maksimāls privātais kapitāls, jo investīciju vajadzības ir lielas. Komisija ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm uzraudzīs, kāds progress vērojams virzībā uz efektīvu saskaņošanu. Pamatojoties uz šo pieredzi, Komisija kopā ar dalībvalstīm izstrādās investīciju vadības mehānismu. Komisija plāno kopīgi izstrādāt metodiku, lai noteiktu un definētu citus stratēģiskus infrastruktūras tīklus, nozares vai darbības, kas ir piemērotas investīcijām un politikas koordinēšanai saskaņā ar Konkurētspējas koordinācijas rīku, ņemot vērā to inovācijas, dekarbonizācijas un ekonomiskās drošības potenciālu³³.

³² SVF darba dokuments 24/249, *Industrial Policy in Europe: A Single Market Perspective*, Andrew Hodge, Roberto Piazza, Fuad Hasanov, Xun Li, Maryam Vaziri, Atticus Weller, Yu Ching Wong, 2024. gada decembris.

³³ Dragi ziņojumā (41. lpp.) ir sniegts noderīga, kaut arī shematiska un neizsmeļoša izejas klasifikācija, izdalot četras dažādas plašas jomas, kurās attiecīgā politikas rīkkopa piedāvātu atšķirīgus risinājumus: i) nozares, kurām Eiropā ir pārāk lielas izmaksas, lai Eiropa būtu uzskatāma par nopietnu konkurenti, un kurās atkarības ierobežošanai ir vajadzīga dažādošana, ii) nozares, kurās ES intereses ir vērstas uz ražošanas (un ar to saistītās nodarbinātības) izvietojumu Eiropā, nevis uz tehnoloģiju izcelsmi, iii) nozares, kurās Eiropas uzņēmumiem ir jāsauglabā attiecīgā zinātība un ražošanas jauda, kas ģeopolitiska saspīlējuma apstākļos ļautu izvērst ražošanu, un iv) “jaunās nozares”, kurās ES ir inovatīvas priekšrocības un kurās ir paredzams liels nākotnes izaugsmes potenciāls.

Pašreizējā daudzgadu finanšu shēmā finansiālie stimuli, kas mudina īstenot koordinētas investīcijas, varētu turpināt sekmīgo pieredzi, kas gūta saistībā ar platformu *STEP*, kurā vairāk nekā 6 miljardi EUR jau ir novirzīti no dalībvalstu un reģionu kohēzijas politikas fondiem uz atbalstu stratēģiskiem mērķiem un 8,7 miljardi EUR – starp piecām Komisijas tieši pārvaldītajām programmām. Papildus turpmākai kohēzijas politikas fondu pārplānošanai EIB grupa, valsts attīstību veicinošās bankas un citi īstenošanas partneri varētu piedāvāt finansiālus stimulus rīcības plānu īstenošanai, izmantojot uzlabotu *InvestEU* garantiju. Tas ietvertu dalībvalstu *NextGenerationEU* līdzekļu pārplānošanu, novirzot tos uz attiecīgo valstu nodalījumiem *InvestEU* ietvaros, un mērķtiecīgus *InvestEU* noteikumu grozījumus, lai uzlabotu šīs programmas riska uzņemšanās spēju.

Nākamajā DFS Konkurētspējas koordinācijas rīka īstenošanu atbalstīs jauns Konkurētspējas fonds. Ar šā fonda palīdzību tiks risināta problēma, ka mūsu izdevumi ir sadalīti pa pārāk daudzām programmām, kuras savstarpēji pārklājas un no kurām bieži tiek finansētas vienas un tās pašas lietas, bet ar atšķirīgām prasībām, un finansējumu ir grūti efektīvi apvienot. Fonda struktūra būs visaptveroša, līdz ar to no tā varēs atbalstīt Eiropas projektus visā investīciju ciklā – no pētniecības līdz mērogotai izvēršanai, rūpnieciskai izvēršanai un ražošanai. Tajā varēs elastīgi mobilizēt visu mūsu finanšu instrumentu kopumu: dotācijas, aizdevumus, pašu kapitālu un iepirkumu. Turklāt, lai nodrošinātu saskaņotību un maksimāli palielinātu ietekmi, finansējums, kas saistīts ar turpmākajiem valstu plāniem, kuros apvienotas galvenās reformas un investīcijas, varētu nodrošināt finansiālus stimulus un atbalstu pasākumiem, kas noteikti ar koordinācijas rīka palīdzību.

Pamatdarbības veicinošie faktori

Omnibus vienkāršošana un mazu vidējas kapitalizācijas uzņēmumu definīcija [26.2.2025.]

- Eiropas darījumdarbības maks [2025. gads]
- Vienotā tirgus stratēģija [2025. gada 2. ceturksnis]
- Standartizācijas regulas pārskatīšana [2026. gads]
- Uzkrājumu un investīciju savienība [2025. gada 1. ceturksnis]
- Nākamā DFS, tostarp Konkurētspējas fonds un Konkurētspējas koordinācijas rīks [2025. gads]
- Prasmju savienība [2025. gada 1. ceturksnis]
- Kvalitatīvu darbvietu ceļvedis [2025. gada 4. ceturksnis]
- Prasmju pārnēsības iniciatīva [2026. gads]

3. Secinājums

Turpmāko gadu vadzvaigznei jābūt Eiropas konkurētspējas priekšrocību atjaunošanai. Eiropas rīcībā ir visi līdzekļi, kas turpmāk būs vajadzīgi konkurētspējai pasaules ekonomikā, taču tai steigšus jāpārslēdzas straujākā režīmā. Tai ir jāizmanto savas

stiprās puses un ātri jāatrod savs ceļš uz inovācijā balstītu produktivitātes pieaugumu, virzoties uz klimatneitrālu nākotni. Konkurētspējas kompass rāda ceļu uz tādu ES, kurā inovatori var ātri laist tirgū produktus un uzņēmumi var viegli piekļūt finansējumam, pateicoties integrētam un efektīvam ES mēroga privātā kapitāla tirgum. Uz tādu ES, kur jaunuzņēmums var sākt un izvērst savu darbību (vai tā būtu saistīta ar precēm vai pakalpojumiem) jebkurā vienotā tirgus daļā. Uz tādu ES, kur krietna daļa no dziļo tehnoloģiju nozares ietekmīgākajiem globālajiem spēlētājiem ir no Eiropas un kur ražotājiem un lauksaimniekiem konkurētspēju izdodas apvienot ar pāreju uz ilgtspējīgu mazoglekļa ražošanu. Kur darba ņēmēji var pilnveidoties kvalitatīvās darbvietās un paļauties uz noturīgu sociālo aizsardzību un drošības tīkliem. Kur visiem patērētājiem, pateicoties vienam no pasaulē vislielākajiem kontinentālajiem tirgiem un tīkla infrastruktūrai, ir pieejama cenas ziņa pieņemama, tīra enerģija un ražojumi, kur un kad vien tie ir vajadzīgi. Kur ES un dalībvalstis izmanto savu kolektīvo ietekmi, lai kopīgi rīkotos un samazinātu pārmērīgu atkarību.

Kompasā ir ierosināta jauna pieeja konkurētspējai, kas apvieno rūpniecības politiku, investīcijas un reformas un ir vienota kopīgā redzējumā. Visi komponenti pastiprina cits citu. Vienoto tirgu padziļinošās reformas ir vajadzīgas, lai rūpniecības politika un investīcijas spētu radīt maksimālu ietekmi, paplašinot tirgu, atvieglojot uzņēmumu darbības izvēršanu un saglabājot veselīgu konkurences spiedienu, kas ir izdevīgs uzņēmumiem un darba ņēmējiem. Šī pieeja balstās uz plaša mēroga vienkāršošanas centieniem un jaunu pārvaldības sistēmu, kurā tiks koordinētas darbības ES un dalībvalstu līmenī.

Konkurētspēja nav tikai ES līmeņa atbildība. ES iestādēm, valstu valdībām, reģionālajām iestādēm un arī uzņēmumiem ir jārīkojas, lai risinātu šo problēmu kopīgā darbā un **ar kopīgiem centieniem**, uzņemoties saistības un sadarbojoties jaunā līmenī. Konkurētspējas koordinācijas rīks būs svarīgs līdzeklis stratēģisko prioritāšu īstenošanai. Īstenojot šo programmu, Komisija cieši un regulāri apspriedīsies ar ieinteresētajām personām, lai noteiktu prioritārās problemātiskās jomas un rastu risinājumus uzņēmējdarbības apstākļu atvieglošanai. Tas arī turpmāk norisināsies uz sociālā dialoga pamata.

Kompass noteiks Komisijas darbu visā šajā pilnvaru termiņā. Konkurētspējas stiprināšana nav darbs, ko var paveikt uz ātru roku. Daži no kompasa pasākumiem tiks ierosināti jau drīz, un tie var ātri panākt taustāmu ietekmi. Taču daudzi citi sniegs rezultātus vidējā termiņā un prasīs stabilu kursu. Saistībā ar Konkurētspējas kompasu panāktais progress ik gadu tiks pārraudzīts, un par to tiks ziņots gada ziņojumā par vienoto tirgu un konkurētspēju.

Mums nav dotas plašas iespējas. ES ir vai nu jāizvēlas vienota rīcība, kas visiem nodrošinātu ilgtspējīgu uzplaukumi, vai jāsamierinās ar šķelšanos un ekonomikas lejupslīdi.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu, Padomi, Eiropadomi un sociālos partnerus apstiprināt Konkurētspējas kompasu un aktīvi palīdzēt īstenot tajā ietvertās iniciatīvas.